[२०२४] ४ एस. सी. आर २७० २०२४ आय. एन. सी. २६९ पान नंबर २७० ते ३०७

(इंग्रजी न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद)

शोमा कांती सेन

विरुध्द

महाराष्ट्र राज्य आणि इतर .

फौजदारी अपील क्रमांक(२०२३ चा २५९५)

०५ एप्रिल २०२४.

[न्यायमूर्ती.अनिरुद्ध बोस * आणि न्यायमूर्ती. ऑगस्टीन जॉर्ज मसीह]

विचारार्ह बाब

अपीलकर्त्याला ०६.०६.२०१८ वर ताब्यात घेण्यात आले.जामिनासाठी नव्याने अर्ज दाखल करण्यासाठी संपरीक्षा न्यायालयाकडे जाण्याच्या स्वातंत्र्यासह जामिनासाठीचा तिचा अर्ज निकाली काढत, १७.०१.२०२३ वर पारित झालेल्या उच्च न्यायालयाच्या विभागीय खंडपीठाच्या आदेशावर अपीलकर्ता आक्षेप घेतो. बेकायदेशीर कृत्ये (प्रतिबंध) कायदा, १९६७ च्या भाग ४आणि ६ अन्वये अपीलकर्त्याने केलेले गुन्हे प्रथमदर्शनी खरे आहेत की नाही हा मुद्दा विचारात घेण्यासाठी उद्भवतो.

शीर्ष टीप

दंड संहिता, १८६०-एस. १५३ ए, ५०५ (१ बी), ११७ आर/डब्ल्यू. एस. ३४-बेकादेशीर (प्रतिबंध) कायदा, १९६७-एस. एस.१३, १६, १७, १८, १८बी, २०,४३८, ३९,४० आणि ४३-डी-राष्ट्रीय संस्था, अभियोग चे प्रकरण असे आहे की, एका कार्यक्रमात चिथावणीखोर भाषणे दिली गेली आणि सांस्कृतिक कार्यक्रम झाले

ज्यामुळे जातीय सलोखा बिघडला, हिंसाचार झाला आणि जीवितहानी झाली-पोलिसांनी छापे टाकले-राज्य पोलिसांना कथितपणे, आक्षेपार्ह साहित्य सापडले-अभियोग नुसार, राज्य पोलिसांना एका मोठ्या कटाचा शोध लागला होता. ज्याचा अपीलकर्ता एक भाग होता-त्यांना आढळले की अशा कटामागील सी. पी. आय. (माओवादी) आहे-नंतरची बंदी घातलेली दहशतवादी संघटना असल्याने १९६७ च्या कायद्यांतर्गत गुन्हे दाखल केले गेले-अपील आरोपीला अटक करण्यात आली-त्यानंतर राज्य पोलिसांनी १८६० च्या संहिता आर/डब्ल्यू च्या कलमांखाली गुन्हे केल्याचा आरोप करत प्रारंभिक आरोपपत्र आणि पूरक आरोपपत्र सादर केले . १९६७ च्या कायद्यातील कलमे-अपीलकर्त्याचा जामीन अर्ज संपरीक्षा न्यायालयाने फेटाळला-अपीलकर्त्याने उच्च न्यायालयासमोर नियमित जामीन अर्ज दाखल केला-दरम्यान, तपास एन. आय. ए. कडे हस्तांतरित करण्यात आला-एकल न्यायाधीशांनी २१ (२) २००८ च्या कायद्याच्या तरतुदींचा विचार करून उच्च न्यायालयाच्या विभागीय खंडपीठासमोर जामीन अर्ज दाखल करण्याचे निर्देश दिले .-विभागीय खंडपीठाने [२०२४] ४एस. सी. आर. चा निपटारा केला. जामिनासाठी अपीलकर्त्याची विनंती, अपीलकर्त्याला जामिनासाठी नव्याने अर्ज दाखल करण्यासाठी संपरीक्षा न्यायालयात जाण्याचे स्वातंत्र्य देणे.

अधिनिर्णित केले गेले :

उच्च न्यायालयाने स्वीकारलेला मार्ग एक अनुज्ञेय मार्ग होता -तथापि, अपीलकर्ता जवळजवळ सहा वर्षांपासून नजरकैदेत आहे, तिचे वय विविध आजारांनी ग्रस्त असलेले ६६ वर्षांहून अधिक आहे आणि आरोप अद्याप तयार केलेले नाहीत-हे घटक लक्षात घेता, हे प्रकरण २००८ च्या कायद्याखाली स्थापन केलेल्या विशेष न्यायालयाकडे या टप्प्यावर पाठवणे न्यायाच्या हिताचे ठरणार नाही-अपीलकर्त्याचा जामीन गुणवत्तेनुसार विचारात घेणे आवश्यक आहे-एन. आय. ए. ने या टप्प्यावर अपीलकर्त्याला नजरकैदेत ठेवण्याच्या आवश्यकतेस नकारार्थी उत्तर दिले-या टप्प्यावर असा कोणताही आरोप नाही की उपस्थित राहण्याव्यतिरिक्त तिच्याकडे कोणतेही आरोप नव्हते. कार्यक्रमामध्ये त्या तारखेला आणखी सक्रिय सहभाग-सुरुवातीच्या एफ. आय. आर. मध्येही तिचे नाव नव्हते-विविध साक्षीदारांनी अपीलकर्त्याला दिलेल्या कृत्यांची तपासणी केल्यावर किंवा अभियोग पक्षाने दिलेल्या पुराव्यांवरून अनुमान लावल्यानंतर, एस. चा वापर करण्यासाठी चाचणीसाठी अर्ज करणाऱ्या अपीलकर्त्याने कोणतेही प्रथमदर्शनी कृत्य केले नाही किंवा कोणतेही दहशतवादी कृत्य करण्याचा प्रयत्न केला नाही. १९६७ च्या कायद्याचा १५ आर/डब्ल्यू. कलम .१६२-दहशतवादी कृत्यासाठी निधी उभारल्याच्या आरोपांवर, तिला पैसा पाठवण्याचे निर्देश देण्यात आले आहेत असे केवळ तृतीय-पक्षाचे आरोप आहेत-कोणत्याही सामग्रीतून निधी उभारण्यात किंवा गोळा करण्यात तिच्या किंवा तिच्या थेट भूमिकेची पावती उघड होत नाही-यू/एस गुन्हा केल्याबद्दल अपीलकर्त्याविरुद्धच्या आरोपासंदर्भात. १९६७ च्या कायद्याच्या १८४ चा संबंध

आहे, आतापर्यंत गोळा केलेल्या सामग्रीतून केवळ काही बैठकांमध्ये तिचा सहभाग आणि महिलांना नवीन लोकशाही क्रांति संघर्षात सामील होण्यासाठी प्रोत्साहित करण्याचा तिचा प्रयत्न दिसून येतो-हे आरोप, प्रथमदर्शनी, १९६७ च्या कायद्याचे १८ हे कलम गुन्ह्याचा खुलासा करत नाहीत.अपीलकर्त्याद्वारे बंदी घातलेल्या संघटनेत भरतीच्या कृत्यांचे श्रेय देणारी कोणतीही विशिष्ट सामग्री किंवा विधाने फिर्यादीने तयार केलेली नाहीत - सीपीआय (माओवादी) साठी कोणत्याही निधी उभारणीच्या क्रियाकलापांमध्ये तिचा सहभाग किंवा त्या संघटनेला तिचा पाठिंबा असल्याचा पुरावा याद्वारे प्रसारित झालेला नाही. या टप्प्यावर कोणताही विश्वासार्ह पुरावा - केवळ आरोपी व्यक्तींना भेटणे किंवा त्यांच्याशी कोणत्याही माध्यमातून जोडले जाणे, दहशतवादी संघटनेशी संबंधित असल्याचा कोणताही पुरावा नसताना, १९६७ कायद्याच्या अंतर्गत प्रकरण VI गुन्ह्यांमध्ये गुंतले जाऊ शकत नाही - अभ्यासानुसार तिच्याविरुद्ध गोळा केलेले पुरावे तसेच फिर्यादी साक्षीदारांनी केलेले आरोप, १९६७ कायद्याच्या प्रकरण IV आणि VI मध्ये समाविष्ट केलेल्या गुन्ह्यांसाठी अपीलकर्त्यांवरील आरोप हे प्रथमदर्शनी खरे आहेत असे मानण्याचे कोणतेही वाजवी कारण नाही – अशा प्रकारे , वादग्रस्त निर्णय बाजूला ठेवला आणि अपीलकर्त्याला अटींसह जामिनावर सोडण्याचे निर्देश दिले.[परिच्छेद १४,१५,२३,२४,३०,३१,३२,३५,३६,४२]

उद्धृत निर्णयविधी

वर्नोन वि. महाराष्ट्र राज्य आणि ए. एन. आर. [२०२३] 10 **एस. सी. आर. ८६७: (२०२३) आय. एन. एस. सी. ६५५-यावर अवलंबून होते.हरियाणा राज्य विरुद्ध बस्ती राम [२०१३] ४ एस. सी. आर. ८५०: (२०१३) ४ एस. सी. सी. २००; आंध्र प्रदेश राज्य, महानिरीक्षक, राष्ट्रीय तपास संस्था विरुद्ध मोहम्मद यांच्या माध्यमातून. हुसेन उर्फ सलीम [२०१३] 11 एस. सी. आर. १४०: (२०१४) १ एस. सी. सी. २५८; राष्ट्रीय तपास संस्था विरुद्ध जहूर अहमद शाह वटाली [२०१९] ५ एस. सी. आर. १०६०: (२०१९) ५ एस. सी. सी. १; गुरिंदर सिंग विरुद्ध पंजाब राज्य [२०२४] २ एस. सी. आर. १३४: (२०२४) आय. एन. एस. सी. ९२; के. ए. नजीब विरुद्ध भारतीय संघ [२०२१] १ एस. सी. आर. ४४३: (२०२१) ३ एस. सी. सी. ७१३; मजहर खान विरुद्ध एन. आय. ए. नवी दिल्ली; शाहीन कल्याण असोसिएशन विरुद्ध भारतीय संघ आणि इतर [१९९६] २ एस. सी. आर. ११२३: (१९९६) २ एस. सी. सी. ६१६; अँजेला हरीश सोनटक्के विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य (२०२१) ३ एस. सी. सी. ७२३-संदर्भित.**

कायद्यांची यादी

दंड संहिता, १८६०; बेकायदेशीर कृत्ये (प्रतिबंध) कायदा, १९६७; राष्ट्रीय तपास संस्था कायदा, २००८; फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३

मुख्य शब्दांची यादी

चिथावणी देणारी भाषणे; जातीय सलोख्यामध्ये व्यत्यय आणणे, हिंसाचार आणि जीवितहानी; नजरकैदेत ठेवणे; दीर्घ कालावधीसाठी तुरुंगवास; आरोप निश्चित

न करणे; जामीन; कोणतेही दहशतवादी कृत्य करणे किंवा करण्याचा प्रयत्न करणे; तृतीय पक्षाचे आरोप; निधी गोळा करण्यात किंवा गोळा करण्यात थेट भूमिका; दहशतवादी कारवायांसाठी शिक्षा; दहशतवादी संघटना.

प्रकरण यापासून उध्दभवले आहे.

फौजदारी अपील न्यायाधिकरणः२०२३ चा फौजदारी अपील क्रमांक २५९५

सी. आर. एम. बी. ए. क्रमांक ११८/२०२० मधील मुंबई उच्च न्यायालयाच्या दिनांक १७.०१.२०२३ च्या निकाल आणि आदेशावरून.

पक्षांसाठी उपस्थिती

के. एम. नटराज, ए. एस. जी., आनंद ग्रोवर, मिहिर देसाई, वरिष्ठ अधिवक्ता, पारस नाथ सिंग, रोहिन भट्ट, नूपुर कुमार, अपर्णा भट, करिश्मा मारिया, ऋषिका अग्रवाल, कानू अग्रवाल, श्रीमती स्वाती घिरडियाल, सिद्धार्थ धर्माधिकारी, शैलेश मडियाल, अनम वेंकटेश, अनिरुद्ध शर्मा आई, सिद्धांत कोहली, ईशान शर्मा, अनिरुद्ध भट्ट, अमित शर्मा बी, अरविंद कुमार शर्मा, ओंकार देशपांडे, आदित्य अनिरुद्ध पांडे, भरत बागला, सौरव सिंग, आदित्य कृष्णा, प्रीत एस. फांसे, आदर्श दुबे, राज कमल, असीम अटवाल, शाहीन प्रधान, सिद्धांत शर्मा, माहीन प्रधान, ॲड. उपस्थित पक्षांसाठी.

सर्वोच्च न्यायालयाचा निर्णय/आदेश

न्यायमूर्ती अनिरुद्ध बोस,

आमच्यासमोर अपीलकर्ता, जामिनासाठी नव्याने अर्ज दाखल करण्यासाठी संपरीक्षा न्यायालयाकडे जाण्याच्या स्वातंत्र्यासह जामिनासाठीचा तिचा अर्ज निकाली काढत, मुंबई येथील उच्च न्यायालयाच्या विभागीय खंडपीठाच्या १७.०१.२०२३ वर पारित केलेल्या आदेशावर आक्षेप घेतो.२. प्रथम तपास अहवाल (एफ. आय. आर.) क्र. १ च्या संदर्भात अपीलकर्त्याला ०६.०६.२०१८ वर ताब्यात घेण्यात आले होते. भारतीय दंड संहिता, १८६० ("१८६० संहिता") च्या कलम ३४ सह वाचन केलेल्या कलम १५३ ए, ५०५ (१ बी), ११७ अंतर्गत गुन्हे केल्याचा आरोप करत पुण्यातील विश्रामबाग पोलिस ठाण्यात नोंद करण्यात आली आहे. एल्गार परिषदेने आयोजित केलेल्या कार्यक्रमात उसळलेल्या हिंसाचाराशी संबंधित त्या तक्रारी होत्या. त्यानंतर पुण्याच्या शनिवरवाडा येथे ३१. १२. २०१७ वर हिंसाचाराच्या काही घटना घडल्या होत्या. फिर्यादीचा खटला असा आहे की, या कार्यक्रमात चिथावणीखोर भाषणे देण्यात आली होती आणि सांस्कृतिक कार्यक्रम झाले होते, ज्याचा परिणाम जात गटांमध्ये वैमनस्य निर्माण होण्यात झाला, परिणामी जातीय सलोखा, हिंसाचारात व्यत्यय आला आणि जीवितहानी झाली. कबीर कला मंच म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या एका सांस्कृतिक संस्थेच्या कार्यकर्त्यांचा समावेश असलेल्या एल्गार परिषदेच्या कार्यक्रमाच्या आयोजकांविरोधात सुरुवातीला एफआयआर दाखल करण्यात आला होता. आमच्यासमोर अपील करणाऱ्याचे नाव त्या एफ. आय. आर. मध्ये त्यावेळी आरोपी म्हणून नव्हते.३. त्यानंतर, तपासाची व्याप्ती वाढवण्यात आली आणि १८६० च्या संहितेच्या कलम १२०-ब

ला ०६.०३.२०१८ वरील गुन्ह्यांच्या यादीत समाविष्ट करण्यात आले. या प्रकरणाचा तपास करत असलेल्या राज्य पोलिसांनी (१) दिल्लीचा रोणा विल्सन, (२) नागपूरचा सुरेंद्र गाडिंग, (३) मुंबईचा सुधीर ढवळे, (४) मुंबईची हर्षाली पोटदार, (५) पुणेचा सागर गोरखे, (६) पुणेचा दीपक ढीगळे, (७) पुणेचा ज्योती जगताप आणि (८) पुणेचा रमेश गायचोडे या आठ आरोपींच्या घरांवर छापे टाकले. राज्य पोलिसांना कथितपणे छापा टाकलेल्या व्यक्तींच्या निवासस्थानातून आक्षेपार्ह साहित्य सापडले. अभियोग नुसार, राज्य पोलिसांना एक मोठ्या कटाचा शोध लागला होता, ज्याचा अपीलकर्ता एक भाग होता. अशा कटामागे भारतीय कम्युनिस्ट पक्ष (माओवादी) ["सी. पी. आय. (माओवादी)"] असल्याचे त्यांना आढळले. नंतरची एक बंदी घातलेली दहशतवादी संघटना आहे आणि केंद्रीय गृह मंत्रालयाच्या दिनांक२२. ०६. २००९ च्या आदेशानुसार बेकायदेशीर कृत्ये (प्रतिबंध) कायदा, १९६७ ("१९६७ कायदा") च्या पहिल्या अनुसूचीमध्ये तिचा समावेश करण्यात आला आहे. यामुळे १९६७ च्या कायद्याच्या कलम १३,१६,१७,१८,बी, २०,३८ नव्हते. ४०अंतर्गत गुन्हे दाखल करण्यात आले. ०६. ०६. २०१८ रोजी, अपीलकर्त्याच्या निवासस्थानी छापा टाकण्यात आला आणि तिच्याकडून काही साहित्य, इलेक्ट्रॉनिक उपकरणे आणि मोबाईल फोन जप्त करण्यात आले. त्याच दिवशी, राज्य पोलिसांनी अपीलकर्त्याला अटक केली.

४. ०२.११.२०१८ वर कुमारसाई या व्यक्तीचा जबाब नोंदवण्यात आला. त्यांनी २३.१२.२०१८ (अपील-याचिकेचे परिशिष्ट पी-६) आणि २४.०८.२०२० वर

त्यानंतरची आणखी दोन विधाने नोंदवली होती. ही सर्व विधाने विषय प्रकरणाच्या संदर्भात सादर केलेल्या तीन आरोपपत्रांचा एक भाग आहेत आणि आम्ही या निकालात नंतर त्यातील मजकुराचा संदर्भ घेऊ. आम्ही येथे असेही सूचित करू की अभियोग च्या वतीने, संरक्षित साक्षीदारांची विधाने म्हणून आमच्यासमोर विधानांचे चार संच सादर करण्यात आले आहेत. परंतु त्यापैकी दोन साक्षीदारांचा 'संरक्षित' दर्जा राष्ट्रीय तपास संस्था कायदा, २००८ ('२००८ कायदा') अंतर्गत स्थापन केलेल्या विशेष न्यायालयाने २७.०४.२०२२ वर दिलेल्या आदेशाद्वारे काढून टाकला. हा तपास राष्ट्रीय तपास संस्थेकडे (एन. आय. ए.) २४.०१.२०२० वर हस्तांतरित करण्यात आला आणि त्याच प्रकरणाचे एन. आय. ए. पोलीस स्टेशन, मुंबई येथे आर. सी.-०१/२०२० एन. आय. ए./एम. यू. एम. असे पुनर्नामकरण करण्यात आले. विशेष न्यायालयाने असे म्हटले की के. डब्ल्यू. २ आणि के. डब्ल्यू. ४ च्या ओळखीच्या संदर्भात गोपनीयता राखण्याचे पूर्व निर्देश बाजूला ठेवले पाहिजेत. अशा प्रकारे के. डब्ल्यू. २ आणि के. डब्ल्यू. ४ ची नावे संरक्षित साक्षीदारांच्या यादीतून काढून टाकण्यात आली. हे प्रामुख्याने या आधारावर केले गेले की त्या दोन साक्षीदारांच्या विधानांच्या प्रती फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ ("१९७३ संहिता") च्या कलम २०७ अंतर्गत बचाव पक्षाला पुरविल्या गेल्या होत्या, ज्याने त्यांची नावे आणि ओळख प्रसारित केली होती. के. डब्ल्यू. ४ हे कुमारसाई आहेत, ज्यांचे विधान आम्ही या परिच्छेदात आधी संदर्भित केले आहे.५. १९६७ च्या कायद्याच्या कलम १३,१६,१७,१८, बी, २०,३८,३९ आणि ४० सह १८६० च्या संहितेच्या कलम १५३

ए, ५०१ (1) (बी), ११७,१२० बी, १२१,१२१ ए, १२४ ए आणि ३४ अंतर्गत गुन्हे केल्याचा आरोप करत राज्य पोलिसांनी प्रारंभिक आरोपपत्र सादर केले होते. अपीलकर्त्याला आरोपी क्र. ४ म्हणून या आरोपपत्रात समाविष्ट करण्यात आले होते. उपरोक्त तरतुदींनुसार गुन्हे केल्याबद्दल. या आरोपपत्राच्या कलम १० मध्ये सुधीर प्रल्हाद ढवळे, रोणा जेकब विल्सन, सुरेंद्र पुंडलीकराव गडलिंग, शोमा सेन (अपीलकर्ता) आणि महेश सीताराम राऊतांची नावे 'आरोपपत्रित आरोपींचा तपशील (फरार आरोपींसह)' या शीर्षकाखाली अटक आरोपी म्हणून आढळतात, तर इतर पाच आरोपींची नावे 'सध्या भूमिगत' म्हणून दर्शविली गेली आहेत. वरवरा राव, व्हर्नोन गोन्झाल्विस, अरुण फरेरा आणि सुधा भारद्वाज या इतर काही व्यक्तींना त्याच प्रकरणात आरोपी म्हणून समाविष्ट करून राज्य पोलिसांनी त्याच तरतुदींखाली २१. ०२. २०१९ वर पुरवणी आरोपपत्र देखील दाखल केले होते.

६. प्रारंभिक आरोपपत्र दाखल केल्यानंतर, अपीलकर्त्याने पुणे येथील सत्र न्यायालयासमोर १३.१२.२०१८ वर जामीन अर्ज दाखल केला होता. अतिरिक्त सत्र न्यायाधीशांनी, '१५. ११. २०१८ आणि '२१. ११. २०१९' या तारखेच्या दोन आरोपपत्रांचा अभ्यास केल्यानंतर, ०६. ११. २०१९ तारखेच्या आदेशाद्वारे तिचा जामीन अर्ज फेटाळला . सत्र न्यायालयाने अपीलकर्त्याला जामीन नाकारण्यासाठी १९६७ च्या कायद्याच्या कलम ४३-डी (५) मध्ये समाविष्ट असलेली जामीन प्रतिबंधात्मक तरतूद लागू केली. त्यानंतर, ०९. ०१. २०२१ वर,

अपीलकर्त्याने १९७३ च्या संहितेच्या कलम ४३९ च्या तरतुदींचा वापर करून मुंबई उच्च न्यायालयासमोर नियमित जामीन अर्ज दाखल केला होता.

७. उच्च न्यायालयासमोर जामीन अर्ज भरण्याच्या काळात तपास एन. आय. ए. कडे हस्तांतरित करण्यात आला असल्याने, ज्या एकल न्यायाधीशांसमोर अपीलकर्त्याची याचिका प्रलंबित होती, त्यांनी निर्देश दिले की जामीन अर्ज विभागीय खंडपीठासमोर ठेवावा आणि एन. आय. ए. ला देखील या याचिकेवर उत्तरवादी म्हणून समाविष्ट केले गेले. सामान्य परिस्थितीत, जामीन याचिकेची सुनावणी केवळ विद्वान एकल न्यायाधीशांद्वारे झाली असती. तथापि, २००८ च्या कायद्याच्या कलम २१ (२) च्या तरतुदींचा विचार करून हे निर्देश देण्यात आले होते. विभागीय खंडपीठासमोर जामीन अर्ज ठेवून उच्च न्यायालयाच्या विद्वान एकल न्यायाधीशांनी पारित केलेल्या १७.०७.२०२१ तारखेच्या आदेशात असे म्हटले आहेः -

"१. अर्जदाराचे विद्वान वकील म्हणतात की, २७६ एन. आय. ए. कायद्यांतर्गत एन. आय. ए. आता या प्रकरणाचा तपास करत आहे. एन. आय. ए. ला पक्ष उत्तरवादी म्हणून समाविष्ट करण्यासाठी तो परवानगी मागतो. अर्जदाराचे विद्वान वकील दुरुस्ती करण्यासाठी दोन आठवड्यांचा वेळ मागतात. वेळ दिला जातो.

२. एन. आय. ए. ने तपास हाती घेतल्यामुळे हे प्रकरण विभागीय खंडपीठासमोर मांडावे लागेल. आंध्र प्रदेश राज्याच्या बाबतीत सर्वोच्च न्यायालयाच्या निकालावर आधारित, २०२१ च्या फौजदारी जामीन अर्ज क्रमांक २०२४ मध्ये

मी हे मत महानिरीक्षक, राष्ट्रीय तपास संस्था, वि.मोहम्मद. हुसेन उर्फ सलीम, (२०१४) १ च्या माध्यमातून घेतले आहे. सर्वोच्च न्यायालयातील प्रकरणे २५८ मध्ये नोंदवल्याप्रमाणे.

३. त्यामुळे पुढील आदेश देण्यात आला आहे.

आदेश

(१) एन. आय. ए. ला पक्ष उत्तरवादी म्हणून समाविष्ट करण्यासाठी दुरुस्तीची परवानगी दिली जाते.

(२) आजपासून दोन आठवड्यांच्या कालावधीत दुरुस्ती केली जाईल.

(३.) हे प्रकरण योग्य विभागीय खंडपीठासमोर मांडण्यासाठी कार्यालय पावले उचलेल.

(४) अर्जदार या अर्जाचा दुसरा संच पुरवेल.''

८. विभागीय खंडपीठाने जामीन अर्जावर सुनावणी केली आणि १७.०१.२०२३ वर पारित केलेल्या आदेशाद्वारे, ज्यावर आमच्यासमोर हल्ला केला गेला आहे, अपीलकर्त्याने जामिनासाठी केलेली विनंती निकाली काढली, ज्यामुळे अपीलकर्त्याला जामिनासाठी नव्याने अर्ज दाखल करण्यासाठी ट्रायल कोर्टात जाण्याचे स्वातंत्र्य मिळाले. आमच्यासमोर आक्षेपार्ह असलेला आदेश संमत होण्यापूर्वी, एन. आय. ए. ने ०९. १०. २०२० दिनांकित दुसरे पुरवणी आरोपपत्र सादर केले होते, ज्यात आणखी सात जणांना आरोपी म्हणून समाविष्ट केले होते. आनंद तेलतुंबडे, गौतम नवलखा,

हॅनी बाबू, सागर गोरखे, रमेश गेचोरे, ज्योती जगतप आणि स्टॅन स्वामी अशी त्यांची नावे आहेत. एन. आय. ए. ने दाखल केलेल्या दुसऱ्या पुरवणी आरोपपत्रात अपीलकर्त्याविरुद्धही काही आक्षेपार्ह साहित्य आहे, हे अभियोग पक्षाचे प्रकरण आहे. हे प्रामुख्याने दुसरे पुरवणी आरोपपत्र दाखल केल्यामुळे, उच्च न्यायालयाच्या खंडपिठाने [२०२४] ४ एस. सी. आर. याचिकाकर्त्याच्या गुणवत्तेनुसार जामिनासाठीच्या याचिकेवर विचार करण्यास नकार दिला. विभागीय खंडपीठाने निर्देशित केलेल्या अशा मार्गाचे कारण आक्षेपार्ह आदेशाच्या खालील परिच्छेदातून दिसून येईलः

२. २ डिसेंबर २०२२ रोजीच्या आदेशात नमूद केल्याप्रमाणे, सध्याच्या गुन्ह्याचा तपास त्यानंतर जानेवारी २०२० महिन्यात, म्हणजे आक्षेपार्ह आदेश पारित झाल्यानंतर, राष्ट्रीय तपास संस्थेकडे (थोडक्यात 'एन. आय. ए.') हस्तांतरित करण्यात आला. पुढील तपास पूर्ण झाल्यानंतर एन. आय. ए. ने मुंबईतील विशेष न्यायालयात (एन. आय. ए. कायद्यांतर्गत) पुरवणी आरोपपत्र दाखल केले आहे. सध्याच्या गुन्ह्यातून उद्भवलेले हे प्रकरण आता मुंबईतील विशेष न्यायालयात (एन. आय. ए. कायद्यांतर्गत) अंतिम निर्णयासाठी प्रलंबित आहे.

३. येथे हे लक्षात घेण्यासारखे आहे की, एन. आय. ए. ने पुरवणी आरोपपत्र दाखल केल्यानंतर, परिस्थितीतील लक्षणीय बदल लक्षात घेता, अर्जदाराने प्रथमदर्शनी पुराव्याचे कौतुक करण्यासाठी ट्रायल कोर्टाकडे धाव घेतली नाही. त्यामुळे या न्यायालयाला ट्रायल कोर्टाद्वारे नोंदवलेल्या संपूर्ण पुराव्याच्या मूल्यांकनाचा लाभ मिळत नाही. त्यामुळे याचिकाकर्त्याने फौजदारी प्रक्रिया

संहितेच्या कलम ४३९ अंतर्गत जामीन मिळवण्यासाठी नव्याने ट्रायल कोर्टात जाणे आवश्यक आहे, जेणेकरून ट्रायल कोर्टाला अर्जदाराच्या विरोधात रेकॉर्डवर उपलब्ध असलेल्या संपूर्ण सामग्रीचे मूल्यांकन करण्याची संधी मिळेल. अन्यथा, परिस्थितीतील लक्षणीय बदल लक्षात घेता, अर्जदाराने जामिनासाठी नव्याने अर्ज दाखल करून संपरीक्षा न्यायालयात जाणे आवश्यक आहे.

३. येथे हे लक्षात घेण्यासारखे आहे की, एन. आय. ए. ने पुरवणी आरोपपत्र दाखल केल्यानंतर, परिस्थितीतील लक्षणीय बदल लक्षात घेता, अर्जदाराने प्रथमदर्शनी पुराव्याचे कौतुक करण्यासाठी ट्रायल कोर्टाकडे धाव घेतली नाही. त्यामुळे या न्यायालयाला ट्रायल कोर्टाद्वारे नोंदवलेल्या संपूर्ण पुराव्याच्या मूल्यांकनाचा लाभ मिळत नाही. त्यामुळे याचिकाकर्त्याने फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम ४३९ अंतर्गत जामीन मिळवण्यासाठी नव्याने ट्रायल कोर्टात जाणे आवश्यक आहे, जेणेकरून ट्रायल कोर्टाला अर्जदाराच्या विरोधात रेकॉर्डवर उपलब्ध असलेल्या संपूर्ण सामग्रीचे मूल्यांकन करण्याची संधी मिळेल. अन्यथा, परिस्थितीतील लक्षणीय बदल लक्षात घेता, अर्जदाराने जामिनासाठी नव्याने अर्ज दाखल करून संपरीक्षा न्यायालयात जाणे आवश्यक आहे.

१०. त्यांचा युक्तिवाद असा आहे की उच्च न्यायालय हे जामिनाच्या प्रश्नावरील अपील मंच आहे, जेथे २००८ चा कायदा लागू आहे आणि त्यामुळे प्रथमच, तपास संस्थेने केलेल्या २७८ आरोपांच्या ताज्या संचाची तपासणी करणे योग्य

नाही. हरियाणा राज्य विरुद्ध बस्ती राम [(२०१३) ४ एस. सी. सी. २००] या खटल्यातील या न्यायालयाच्या निकालावर त्यांनी भर दिला. या न्यायालयाच्या समन्वय खंडपीठाने या प्रकरणात असे निरीक्षण नोंदवलेः

"27. साधारणपणे, आम्ही नोंदवलेल्या सर्व पुराव्यांचा अभ्यास केला असता आणि बस्तीरामची निर्दोष मुक्तता कायम ठेवायची की नाही हे ठरवले असते. तथापि, पहिल्या अपीलात उच्च न्यायालयाने पुराव्यावर कोणतीही चर्चा किंवा विश्लेषण न केल्यास, आमचे असे मत आहे की जर आम्ही उच्च न्यायालयाचे मत न घेता या प्रकरणाचा गुणवत्तेनुसार विचार केला तर बस्तीरामला उपलब्ध असलेला अपील करण्याचा अधिकार हिरावून घेतला जाईल. याव्यतिरिक्त, खटल्याची योग्य दखल घेण्यासाठी, उच्च न्यायालयाची मते नोंदवणे आमच्यासाठी आवश्यक आहे. हे महत्त्वाचे आहे कारण उच्च न्यायालयाने खटल्याच्या न्यायाधीशांनी दिलेला दोषसिद्धीचा निकाल उलटवला आहे."

११. हे असे प्रकरण होते ज्यात उत्तरवादी -आरोपीला इतर संबंधित गुन्ह्यांसह लैंगिक अत्याचार आणि अल्पवयीन मुलीचे अपहरण या गुन्ह्यांमध्ये अडकवण्यात आले होते आणि आरोपीला ट्रायल कोर्टाने दोषी ठरवले होते. सहआरोपीसह उत्तरवादी ची शिक्षा उच्च न्यायालयाच्या एकल न्यायाधीशांनी रद्दबातल ठरवली. राज्याने या न्यायालयासमोर असा युक्तिवाद केला होता की उच्च न्यायालयाने १९७३ च्या संहितेच्या कलम १६४ अंतर्गत केलेल्या फिर्यादीच्या विधानाकडे आणि ट्रायल कोर्टासमोरच्या तिच्या साक्षीकडे दुर्लक्ष करून निर्दोषतेचा निकाल दिला होता. या युक्तिवादाच्या संदर्भातच उपरोक्त

निर्णय देण्यात आला आणि वर उद्धृत केलेल्या परिच्छेदात निरीक्षणे करण्यात आली. हाच मार्ग, आमच्या मते, सुनावणीपूर्वीच्या जामीन याचिकेवर विचार करण्याच्या प्रश्नावर अनिवार्य असणार नाही.

१२. राज्य पोलिसांनी दाखल केलेल्या सुरुवातीच्या आणि पहिल्या पुरवणी आरोपपत्रांचा विचार करता, प्रथमदर्शनी न्यायालयाला ते पाहण्याची संधी होती. परंतु उच्च न्यायालयाने असे मत व्यक्त केले की तपास एन. आय. ए. कडे हस्तांतरित केल्यानंतर आणि दुसरे पूरक आरोपपत्र दाखल केल्यानंतर, जे उच्च न्यायालयासमोरही ठेवण्यात आले होते, ते विशेष न्यायालयच असावे, ज्याने जामीनासाठी आरोपींच्या विनंतीवर विचार करण्यापूर्वी सर्व आरोपपत्रांच्या मजकुराची तपासणी केली पाहिजे. सध्याच्या प्रकरणात, जेव्हा १९७३ च्या संहितेच्या कलम ४३९ अंतर्गत उच्च न्यायालयाच्या एकल न्यायाधीशांसमोर जामीन अर्ज दाखल करण्यात आला होता, तेव्हा दुसरे पूरक आरोपपत्र सादर करण्यात आले नव्हते. १९७३ च्या संहिता, [२०२४] ४ एस. सी. आर. च्या तरतुदींनुसार, जामिनाच्या प्रश्नावर विचार करण्यासाठी उच्च न्यायालयाचे अधिकारक्षेत्र हे सत्र न्यायालयाच्या अधिकारक्षेत्राशी समन्वय साधत आहे आणि जामीनासाठी अर्ज करणाऱ्या आरोपीने उच्च न्यायालयात जाण्यापूर्वी सत्र न्यायालयात जावे, ही प्रथेची बाब म्हणून विकसित झाली आहे. अशा प्रकारे, जेव्हा अपीलकर्त्याने उच्च न्यायालयासमोर जामीन याचिका दाखल केली होती, तेव्हा अपीलकर्त्याच्या जामिनाच्या याचिकेची तपासणी करणाऱ्या उच्च न्यायालयात कोणतीही स्पष्ट अधिकारक्षेत्रातील कमतरता

नव्हती. आमच्या मते, १९७३ च्या संहितेच्या कलम ४३९ अंतर्गत अधिकारक्षेत्राचा वापर करून उच्च न्यायालयाने २००८ च्या कायद्याच्या कलम २१ (२) नुसार जामीन याचिकेवर निर्णय घेण्यासाठी हे प्रकरण विभागीय खंडपीठाकडे पाठवण्यासाठी योग्य मार्गही स्वीकारला होता. हा मार्ग आंध्र प्रदेश राज्याच्या बाबतीत, महानिरीक्षक, राष्ट्रीय तपास संस्था-विरुद्ध-मोहम्मद यांच्या माध्यमातून या न्यायालयाच्या निकालात विहित करण्यात आला आहे. हुसेन उर्फ सलीम [(२०१४) १ एस. सी. सी. २५८], ज्यावर विद्वान एकल न्यायाधीशांनी विभागीय खंडपीठासमोर जामीन अर्ज सादर करताना विश्वास ठेवला होता. या न्यायालयाच्या समन्वय खंडपीठाने दिलेल्या या निर्णयाच्या संबंधित भागात असे नमूद केले आहेः

२७. या न्यायालयाने ए. पी. वि. मोहम्मद या प्रकरणात ०२-०८-२०१३ वर दिलेला आदेश. हुसेन [स्टेट ऑफ ए. पी. वि. मोहम्मद. हुसेन, (२०१४) १ एस. सी. सी. ७०६] याचे स्पष्टीकरण खालीलप्रमाणे आहेः

२७.१. प्रथम, एन. आय. ए. कायद्यांतर्गत विशेष न्यायालयाच्या आदेशाद्वारे, जामीन नाकारणे किंवा मंजूर करणे यासाठी केलेले अपील केवळ उच्च न्यायालयाच्या दोन न्यायाधीशांच्या खंडपीठाकडे असेल.

२७.२. आणि, दुसरे म्हणजे, स्पष्टीकरणासाठीच्या याचिकेच्या (ब) प्रार्थनेचा विचार करता, हे स्पष्ट केले जाते की अर्जदारावर एम. सी. ओ. सी. कायदा, १९९९ तसेच बेकायदेशीर कृत्ये (प्रतिबंध) कायदा, १९६७ अंतर्गत गुन्ह्यांसाठी खटला चालवला जात असल्याने, अशा गुन्ह्यांचा खटला केवळ विशेष

न्यायालयाद्वारेच चालवता येतो आणि त्यामुळे अशा प्रकरणांमध्ये जामिनासाठी एन. आय. ए. कायदा, २००८ अंतर्गत विशेष न्यायालयासमोर अर्ज करावा लागेल आणि तो कलम ४३९ किंवा संहितेच्या कलम ४८२ अंतर्गत उच्च न्यायालयासमोर नसेल. सध्याच्या प्रकरणात अर्जदाराने दाखल केलेला जामिनासाठीचा अर्ज उच्च न्यायालयासमोर राखण्यायोग्य नाही.

२७.३. अशा प्रकारे, एन. आय. ए. कायदा लागू होत असल्यास, जामिनासाठीचा मूळ अर्ज केवळ विशेष न्यायालयासमोर असेल आणि त्यातील आदेशांविरुद्ध अपील केवळ उच्च न्यायालयाच्या दोन न्यायाधीशांच्या खंडपीठाकडे असेल.

१३. मात्र, सध्याच्या अपीलकर्त्याच्या जामिनाच्या याचिकेची पार्श्वभूमी असलेली वस्तुस्थिती वरील निकाल देण्यात आल्याच्या स्थितीपेक्षा वेगळी आहे. आमच्यासमोर अपीलकर्त्याने, प्रत्येक टप्प्यावर, न्यायालयासमोर जामिनासाठी अर्ज केला होता, ज्याला त्या वेळी तिच्या अर्जाचा विचार करण्यासाठी नियमित अधिकारक्षेत्र होते. पर्यवेक्षी परिस्थितीमुळेच एन. आय. ए. ने चित्रात प्रवेश केला आणि नंतर दुसरे पुरवणी आरोपपत्र जारी केले. विभागीय खंडपीठ, एक अपील मंच असल्याने, नियमित अधिकारक्षेत्राच्या न्यायालयाने दिलेल्या जामिनाच्या आदेशानंतर उद्भवू शकणाऱ्या तथ्यांचा विचार करण्याचे अधिकारक्षेत्र आहे. १९७३ च्या संहितेच्या कलम ४३९ अंतर्गत जामीन अर्जाची सुनावणी करताना एकल न्यायाधीशांनी ज्या आदेशाद्वारे हे प्रकरण विभागीय खंडपीठासमोर ठेवले (थोडक्यात, २००८ च्या कायद्याच्या कलम २१ (२) अंतर्गत अपीलचे स्वरूप किंवा स्वरूप देत), त्यावर कोणत्याही पक्षकाराने आक्षेप घेतला नव्हता.

१९७३ च्या संहितेच्या कलम ४३९ अंतर्गत अधिकारक्षेत्राचा वापर करणाऱ्या उच्च न्यायालयाच्या एकल न्यायाधीशांनी जारी केलेल्या अशा निर्देशात आम्हाला कोणतीही त्रुटी आढळत नाही. त्याच एफ. आय. आर. च्या आधारे एन. आय. ए. ने हाच तपास सुरू ठेवला होता. केवळ तपास संस्था बदलली होती. सत्र न्यायालयाने जामीन अर्ज निकाली काढल्यानंतर एन. आय. ए. ने दुसरे पुरवणी आरोपपत्र जारी केले होते, त्यामुळे दुसऱ्या पुरवणी आरोपपत्राची तपासणी करण्यासाठी हे प्रकरण विशेष न्यायालयात पाठवणे हा उच्च न्यायालयाला उपलब्ध असलेला एकमेव कायदेशीर मार्ग नव्हता. अपील मंच म्हणून, दिलेल्या खटल्याच्या तथ्यांमध्ये, २००८ च्या कायद्याच्या कलम २१ (२) अन्वये दुसऱ्या पुरवणी आरोपपत्राचे परीक्षण करण्याचा अधिकार उच्च न्यायालयाच्या अधिकारक्षेत्रात होता, तर पहिल्या दोन आरोपपत्रांचा विचार करून नियमित सत्र न्यायालयानेआदेशावर अपील करताना जामीन फेटाळणे .

१४. आता, उच्च न्यायालयाने स्वीकारलेला मार्ग आम्ही केवळ याचिकाकर्त्याने सुचवलेला इतर मार्गही उच्च न्यायालय स्वीकारू शकते म्हणून अमान्य केला पाहिजे का, असा प्रश्न उद्भवतो. आमच्या मते, सामान्य परिस्थितीत, आम्ही कदाचित उच्च न्यायालयाच्या निकालात आणि आदेशात हस्तक्षेप केला नसता जो आमच्यासमोर अपील अंतर्गत आहे. उच्च न्यायालयाने स्वीकारलेला अभ्यासक्रम हा अनुज्ञेय अभ्यासक्रम होता. तथापि, आपण हे लक्षात घेतले पाहिजे की अपीलकर्ता, एक महिला, साडेचार वर्षांहून अधिक काळ नजरकैदेत असताना उच्च न्यायालयाने उपरोक्त आदेश दिला होता. सध्या,

अपीलकर्ता जवळजवळ सहा वर्षांपासून नजरकैदेत आहे, [२०२४] ४ एस. सी. आर. तिचे वय ६६ वर्षांपेक्षा जास्त आहे आणि अद्याप आरोप निश्चित केलेले नाहीत. अपीलकर्त्याने २०२३ चा सी. आर. एल. एम. पी. क्रमांक १६६५३१ म्हणून नोंदणीकृत एक अर्जही आमच्यासमोर दाखल केला आहे, ज्यामध्ये तिला ज्या विविध आजारांनी ग्रासले आहे ते उद्धृत केले आहे आणि वैद्यकीय कारणास्तव जामिनासाठी प्रार्थना देखील केली आहे.

१५. हे घटक विचारात घेतल्यास, या टप्प्यावर २००८ च्या कायद्यांतर्गत स्थापन केलेल्या विशेष न्यायालयात हे प्रकरण पाठवणे न्यायाच्या हिताचे ठरेल असे आम्हाला वाटत नाही. आम्ही हा दृष्टिकोन घेत आहोत कारण आमच्या मते, २००८ च्या कायद्याच्या कलम २१ (२) अंतर्गत अपील अधिकाराचा वापर करूनही, दुसऱ्या पूरक आरोपपत्राचे परीक्षण करणे हे उच्च न्यायालयाच्या विभागीय खंडपीठाच्या अधिकारक्षेत्राच्या पलीकडे गेले नसते. या कारणांमुळे, आम्ही श्री. नटराज यांनी उपस्थित केलेला प्राथमिक आक्षेप स्वीकारण्यास नकार देतो आणि याचिकाकर्त्याच्या गुणवत्तेनुसार जामिनासाठीच्या याचिकेवर येथे विचार करू. आता आम्ही अपीलकर्त्याला तिच्या याचिकेत अपील करण्याच्या विशेष परवानगीसाठी परवानगी दिली आहे, उच्च न्यायालयात निहित असलेले तेच अपील अधिकारक्षेत्र आमच्यामध्येही निहित असेल आणि अशा अपील अधिकारक्षेत्राचा वापर करताना, आम्ही जामिनासाठी अपीलकर्त्याच्या विनंतीवर विचार करू, ज्याचा उच्च न्यायालयाने गुणवत्तेनुसार विचार केला नव्हता.

१६. श्री. नटराज यांनी असेही आवाहन केले होते की, अपील-याचिकेत, अपीलकर्त्याने केवळ आक्षेपार्ह निकाल आणि आदेश बाजूला ठेवण्यास सांगितले आहे. जामिनासाठी कोणतीही विशिष्ट विनंती करण्यात आलेली नाही. परंतु आमच्या मते, सध्याच्या याचिकेच्या संदर्भात जामिनाची याचिका अंतर्निहित आहे. विभागीय खंडपीठाकडे हस्तांतरित करण्यात आलेल्या याचिकेत अपीलकर्त्याची जामिनावर सुटका करण्याची विनंती होती आणि श्री. ग्रोवर यांनी सादर केलेला युक्तिवाद होता, अपीलकर्त्याची बाजू मांडणारे ज्येष्ठ वकील म्हणतात की, उच्च न्यायालयाने स्वतः उपलब्ध साहित्याच्या आधारे अपीलकर्त्याला जामीन मंजूर करायला हवा होता. शिवाय, अपील-याचिकेतील अपीलकर्त्याने अंतरिम दिलासा म्हणून जामीनही मागितला आहे. अपील, वस्तुतः, ज्या निर्णयाद्वारे जामिनासाठीची विनंती नाकारली गेली होती, त्या निर्णयाच्या विरोधात असल्याने, केवळ विषय-याचिकेतील सुट्या किंवा प्रार्थना तयार करण्याच्या पद्धतीवर आधारित असल्याने, अपीलकर्त्याने मागितलेला वास्तविक दिलासा ग्रहण होईल असे नाही.

१७. नटराज यांनी असा युक्तिवादही केला होता की, एन. आय. ए. ला दुसऱ्या पुरवणी आरोपपत्रात उघड केलेल्या सामग्रीच्या आधारे जामीनाच्या पहिल्या न्यायालयासमोर अपीलकर्त्याच्या जामीन अर्जाला आव्हान देण्याची परवानगी दिली गेली पाहिजे, कारण अभियोग पक्ष देखील अपील करण्याच्या अधिकारास पात्र असेल. जर उच्च न्यायालयाने स्वतः दुसऱ्या पुरवणी आरोपपत्राची तपासणी केली आणि अपीलकर्ता-आरोपीच्या बाजूने जामिनाच्या

प्रश्नाचा निर्णय घेतला, तर अपील २८२ चा असा अधिकार गमावला जाईल, असे त्यांचे म्हणणे आहे. हे ठोस युक्तिवाद आहेत, परंतु आम्ही या वस्तुस्थितीकडे दुर्लक्ष करू नये की आम्ही येथे सुमारे सहा वर्षे कोठडीत असलेल्या, ज्यांच्याविरुद्ध अद्याप आरोप निश्चित झालेले नाहीत अशा, एक ज्येष्ठ नागरिक असलेल्या, खटल्यापूर्वीच्या कैद्यांच्या स्वातंत्र्याच्या प्रश्नाशी संबंधित आहोत. अपील मंचाचा अधिकार गमावण्याच्या प्रश्नाला ठोस कार्यवाहीत अधिक महत्त्व असेल, परंतु जामिनाच्या प्रश्नावर, ज्या कार्यवाहीत अटक करण्यात आलेल्या व्यक्तीने स्वतः जामिनासाठी तिच्या खटल्यात आमच्यासमोर युक्तिवाद करून अपील मंचाचा त्याग करण्यास स्वेच्छेने तयार केले आहे, त्या कारवाईत या न्यायालयाचा दृष्टीकोन, अपीलकर्त्याविरुद्ध उपलब्ध सामग्रीची तपासणी करण्यासाठी प्रथमदर्शनी न्यायालयात परत पाठवण्याऐवजी, गुणवत्तेच्या आधारावर प्रश्नाचे निराकरण करणे हा असेल.

१८. पहिल्या जामीन न्यायालयाने तपासू न शकलेल्या शेवटच्या आरोपपत्रात, अपीलकर्त्याविरुद्धचे कोणतेही नवीन किंवा गंभीर आरोप उघड झाले असते, जे पूर्वीच्या आरोपपत्रांमध्ये समाविष्ट असलेल्या आरोपांपेक्षा बरेच वेगळे असते, तर अभियोग पक्षाच्या या युक्तिवादाचा अधिक परिणाम झाला असता. आम्ही दुसऱ्या पुरवणी आरोपपत्राचा अभ्यास केला आहे परंतु अशा कोणत्याही सामग्रीचा खुलासा आढळत नाही. या निकालाच्या पुढील परिच्छेदांमध्ये आम्ही या प्रश्नाचे परीक्षण करू.

१९. नटराज यांनी आणखी एक मुद्दा मांडला तो असा की, आरोपपत्रातील संपूर्ण दोषारोप साहित्य, जे अपीलकर्त्याला अडकवण्याचा आधार आहे, ते अपील करण्यासाठी विशेष रजेच्या याचिकेचा भाग नव्हते इतर त्या मर्यादेपर्यंत तपास संस्थेला अपीलकर्त्याच्या खटल्याची सुनावणी करण्याची पूर्ण संधी नव्हती. परंतु या निर्णयाच्या विविध परिच्छेदांवरून स्पष्ट होईल की, हे साहित्य नोंदवले गेले इतर दोन्ही पक्षांना या सामग्रीवर विचार करण्याची इतर त्या आधारावर आगाऊ सबमिशन करण्याची संधी मिळाली. उदाहरणार्थ, अंतरिम स्थगितीच्या बाबतीत, दिलेल्या खटल्याचा संपूर्ण तथ्यात्मक आधार न्यायालयाच्या निदर्शनास न आणून, एकतर्फी न्याय्य दिलासा हिसकावून घेतला जातो असे हे प्रकरण नाही. या अपीलात, दोन्ही पक्षांना संबंधित सामग्री हाताळण्याची पुरेशी संधी मिळाली आहे इतर अशा सामग्रीचा खुलासा न करण्याच्या एकमेव कारणास्तव अपीलकर्ता गैर-योग्य असू शकत नाही.

.....

१ ४३-ड. संहितेच्या काही तरतुदींचा सुधारित वापर.

१ ४३-ड. संहितेच्या काही तरतुदींचा सुधारित वापर.

१) संहिता किंवा इतर कोणत्याही कायद्यात काहीही असले तरी, [२०२४] ४ एस. सी. आर. अंतर्गत दंडनीय प्रत्येक गुन्हा.

२) या अधिनियमांतर्गत दंडनीय गुन्ह्याचा समावेश असलेल्या खटल्याच्या संबंध संहितेचे कलम १६७ अंमलात असलेला होईल, जे या सुधारणेच्या अधीन असेल की, उपकलम (२) मध्ये--

(अ) 'पंधरा दिवस', 'नव्वद दिवस' आणि 'साठ दिवस' हे संदर्भ जेथे कुठे आढळतील, त्यांचा अर्थ अनुक्रमे 'तीस दिवस', 'नव्वद दिवस' आणि 'नव्वद दिवस' असा केला जाईल; आणि

(ब) परंतुकानंतर, पुढील तरतुदी समाविष्ट केल्या जातील, म्हणजेः 'परंतु पुढील तरतुदीः जर तपास पूर्ण करणे शक्य नसेल तर ९० दिवसांच्या उक्त कालावधीसाठी , तपासाची प्रगती दर्शविणाऱ्या सरकारी वकिलांच्या अहवालावर आणि आरोपीला ताब्यात ठेवण्याच्या ९० दिवसांच्या उक्त कालावधीच्या पलीकडे असलेल्या विशिष्ट कारणांवर न्यायालय समाधानी असल्यास, तो कालावधी एकशे ऐंशी दिवसांपर्यंत वाढवू शकतेः परंतु, या कायद्यांतर्गत तपास करणारा पोलीस अधिकारी, तपासाच्या उद्देशाने, न्यायालयीन कोठडीत असलेल्या कोणत्याही व्यक्तीच्या न्यायालयीन कोठडीतून पोलीस कोठडीची विनंती करत असल्यास, तो तसे करण्याची कारणे सांगून प्रतिज्ञापत्र दाखल करेल आणि अशा पोलीस कोठडीची विनंती करण्यासाठी विलंब होत असल्यास त्याचे स्पष्टीकरणही देईल.

(३) संहितेचे कलम २६८ या अधिनियमांतर्गत दंडनीय गुन्ह्याचा समावेश असलेल्या खटल्याच्या संबंध अंमलात असलेला होईल, जे या सुधारणेच्या अधीन असेल की-

(अ) त्याच्या उपकलम

(1) मधील संदर्भ (i) 'राज्य सरकार' याचा अर्थ 'केंद्र सरकार' किंवा 'राज्य सरकार' याचा संदर्भ असा लावला जाईल. "

(२)" "राज्य सरकारचा आदेश" "याचा अर्थ" "केंद्र सरकारच्या किंवा यथास्थिती राज्य सरकारच्या आदेशाचा संदर्भ" "असा केला जाईल; आणि

(ब) त्याच्या उपकलम (२) मधील 'राज्य सरकार' चा संदर्भ," "केंद्र सरकार किंवा यथास्थिती राज्य सरकार 'याचा संदर्भ म्हणून लावला जाईल".

(४) या कायद्यांतर्गत दंडनीय गुन्हा केल्याचा आरोप असलेल्या कोणत्याही व्यक्तीच्या अटकेशी संबंधित कोणत्याही प्रकरणाच्या संबंध संहितेच्या कलम ४३८ मधील काहीही अंमलात असलेला होणार नाही.

(५) संहितेत काहीही असले तरी, या कायद्याच्या चौथ्या आणि सहाव्या अध्यायांतर्गत दंडनीय गुन्ह्याचा आरोप असलेल्या कोणत्याही व्यक्तीला, कोठडीत असल्यास, जामिनावर किंवा त्याच्या स्वतःच्या बंधपत्रावर सोडण्यात येणार नाही, जोपर्यंत सरकारी वकिलाला अशा सुटकेसाठीच्या अर्जावर

सुनावणी करण्याची संधी दिली जात नाहीः परंतु, अशा आरोपी व्यक्तीला जामिनावर किंवा त्याच्या स्वतःच्या बंधपत्रावर सोडण्यात येणार नाही, जर न्यायालयाला, प्रकरण दिनदर्शिकेच्या किंवा संहितेच्या कलम १७३ अंतर्गत केलेल्या अहवालाच्या परीक्षणानंतर असे मत असेल की अशा व्यक्तीविरुद्ध आरोप प्रथमदर्शनी खरा आहे असे मानण्यासाठी वाजवी कारणे आहेत.

(६) उपकलम (५) मध्ये निर्दिष्ट केलेले जामीन मंजूर करण्यावरील निर्बंध हे संहिता किंवा अन्य कोणत्याही कायद्यांतर्गत सध्या अंमलात असलेला असलेल्या जामीन मंजूर करण्यावरील निर्बंधांव्यतिरिक्त आहेत.

(७) उपकलम (५) आणि (६) मध्ये काहीही समाविष्ट असले तरी, या कायद्यांतर्गत दंडनीय गुन्ह्याचा आरोप असलेल्या व्यक्तीला, जर तो भारतीय नागरिक नसेल आणि त्याने अत्यंत अपवादात्मक परिस्थितीत आणि लेखी नोंद करावयाच्या कारणांशिवाय अनधिकृतपणे किंवा बेकायदेशीरपणे देशात प्रवेश केला असेल, तर जामीन मंजूर केला जाणार नाही. "

---

२०. आता आम्ही गुणवत्तेच्या आधारे जामिनासाठीच्या अपीलकर्त्याच्या दाव्याची चाचणी करू. १९६७ च्या कायद्याच्या कलम ४३ डी (५) १ च्या तरतुदीचा विचार करून, जामिनाच्या प्रश्नाची सुनावणी करणारे न्यायालय हे अपीलकर्त्याविरुद्धचे आरोप प्रथमदर्शनी खरे आहेत असे मानण्यासाठी वाजवी कारणे आहेत. असे मत निर्माण करण्याच्या उद्देशाने संहिता कलम १७३अंतर्गत तयार केलेल्या केस डायरीद्वारे किंवा अहवालाची छाननी करण्याचे कर्तव्य आहे. ही चाचणी केवळ १९६७ च्या कायद्याच्या चौथ्या आणि सहाव्या अध्यायांतर्गत निर्धारित केलेल्या गुन्ह्यांच्या संबंध लागू होईल. अपीलकर्त्याविरुद्धच्या फिर्यादीच्या आरोपाबाबत, १९६७ च्या कायद्याच्या कलम १६,१७,१८,१८ बी , २०,३८,३९ आणि ४० अन्वये गुन्हे केल्याचे आरोप उपरोक्त तरतुदीत निर्दिष्ट केल्याप्रमाणे जामीन प्रतिबंधक कलमाच्या कक्षेत

येतात. जामिनासाठीच्या याचिकेवर विचार करण्याच्या टप्प्यावर न्यायालय ज्या पद्धतीने अशा निष्कर्षापर्यंत पोहोचेल.राष्ट्रीय तपास संस्था विरुद्ध जहूर अहमद शाह वटाली [(२०१९) ५ एस. सी. सी. १] आणि व्हर्नन विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य आणि ए. एन. आर. या प्रकरणांमध्ये या न्यायालयाच्या दोन समन्वय खंडपीठांच्या दोन निकालांमध्ये ते हाताळले गेले आणि स्पष्ट केले गेले. [२०२३ आय. एन. एस. सी ६५५]. (आमच्यातील एक, न्या. अनिरुद्ध बोस हे नंतरच्या निर्णयाचे पक्षकार होते).

21. जहूर अहमद शाह वटालीच्या (वर नमूद केलेल्या) बाबतीत, इतर गोष्टींबरोबरच, असे म्हटले गेले आहेः

“23. २३. उपकलम (५) च्या तरतुदीनुसार, आरोपींवरील आरोप प्रथमदर्शनी खरा किंवा काही वेगले आहे असे मानण्यासाठी वाजवी कारणे आहेत याची खात्री करणे हे न्यायालयाचे कर्तव्य आहे. टाडा आणि मकोका मधील अशाच प्रकारच्या विशेष तरतुदींना सामोरे जाण्याची संधी मिळालेल्या या न्यायालयाच्या निर्णयांकडे आमचे लक्ष वेधले गेले. १९६७ च्या कायद्यांतर्गत गुन्ह्यांच्या संबंधात जामिनाच्या याचिकेवर विचार करताना त्या निर्णयांमध्ये अंतर्भूत असलेल्या तत्त्वाचा काही परिणाम होऊ शकतो. विशेष म्हणजे, टाडा, मकोका आणि नार्कोटिक ड्रग्स अँड सायकोट्रॉपिक सबस्टन्स ॲक्ट, १९८५ यासारख्या विशेष कायद्यांतर्गत, न्यायालयाने आपले मत नोंदवणे आवश्यक आहे की आरोपी कथित गुन्ह्यासाठी "दोषी नाही" असे मानण्यासाठी वाजवी कारणे आहेत. अशा गुन्ह्यासाठी आरोपी "दोषी नाही" असे मानण्यासाठी

वाजवी कारणे आहेत आणि अशा व्यक्तीविरुद्धचे आरोप "प्रथमदर्शनी" खरे आहेत असे मानण्यासाठी वाजवी कारणे आहेत असे १९६७ च्या कायद्याच्या उद्देशांसाठी नोंदवलेले समाधान यात न्यायालयाने नोंदवलेले समाधान यात काही प्रमाणात फरक आहे. त्याच्या स्वभावानुसार, "प्रथमदर्शनी सत्य" या अभिव्यक्तीचा अर्थ असा होईल की प्रथम माहिती अहवालात संबंधित आरोपींवरील आरोपाच्या संबंध तपास संस्थेने गोळा केलेले साहित्य/पुरावे, इतर पुराव्यांद्वारे विरोधाभासी आणि मात किंवा नाकारले जाईपर्यंत आणि त्या समोर, नमूद केलेल्या गुन्ह्यात अशा आरोपींचा सहभाग दर्शवितो. नाकारलेले किंवा विरोधाभासी नसल्यास, दिलेले तथ्य किंवा नमूद केलेल्या गुन्ह्याची रचना करणारी तथ्यांची साखळी स्थापित करण्यासाठी ते चांगले आणि पुरेसे असले पाहिजे. एका अर्थाने, इतर विशेष कायद्यांनुसार आवश्यक असलेल्या अशा गुन्ह्यासाठी आरोपी "दोषी नाही" या [२०२४] ४ एस. सी. आर. च्या मताच्या तुलनेत, जेव्हा न्यायालयाला आरोप "प्रथमदर्शनी खरा" आहे असे मत मांडावे लागते, तेव्हा समाधानाचे प्रमाण हलके असते. कोणत्याही परिस्थितीत, आरोपींवरील आरोप प्रथमदर्शनी खरा आहे असे मानण्यासाठी वाजवी कारणे आहेत असे मत मांडण्यासाठी न्यायालयाने नोंदवलेले समाधान, आरोपमुक्ती अर्जाचा विचार करण्यासाठी किंवा १९६७ च्या कायद्यांतर्गत गुन्ह्यांच्या संबंध आरोप तयार करण्यासाठी नोंदवलेल्या समाधानाच्या प्रमाणापेक्षा हलके आहे. तरीसुद्धा, रणजितसिंग ब्रह्मजीतसिंग शर्मा विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य , [(२००५) 5 एस. सी. सी. २९५ मधील स्पष्टीकरणातून आपण मार्गदर्शन घेऊ शकतोः २००५

एस. सी. सी. (सी. आर. आय.) १०५७], ज्यामध्ये या न्यायालयाच्या तीन न्यायाधीशांच्या खंडपीठाला जामीन मंजूर करण्याच्या न्यायालयाच्या अधिकाराच्या व्याप्तीचा विचार करण्यासाठी बोलावण्यात आले होते. परिच्छेद , ३६ ते ३८ मध्ये न्यायालयाने असे निरीक्षण नोंदवलेः (एस. सी. सी. पी. ३१६-१७).

" ३६ एखाद्या व्यक्तीची जामिनावर सुटका होण्यापूर्वी, प्रथमदर्शनी असला तरी, तो अशा गुन्ह्यासाठी दोषी नाही असा निष्कर्ष न्यायालयाने काढला पाहिजे, असे या कायद्यात म्हटले आहे का? न्यायालयाने असा निष्कर्ष नोंदवणे आवश्यक आहे का? एकदा आरोपीला जामिनावर सोडण्यात आले की तो कोणताही गुन्हा करणार नाही हे सुनिश्चित करण्यासाठी न्यायालयाकडे काही यंत्रणा उपलब्ध असेल का?

३७. अशा निष्कर्षांची नोंद केवळ जामीन मंजूर करण्यासाठी आणि इतर कोणत्याही हेतूसाठी न करता, नोंदवलेल्या साहित्याच्या आधारे वस्तुनिष्ठ निष्कर्षापर्यंत पोहोचण्याच्या उद्देशाने करणे आवश्यक आहे.

३८. याव्यतिरिक्त आमचे असे मत आहे की जामीन देण्याच्या न्यायालयाच्या अधिकारावरील निर्बंध फार पुढे ढकलले जाऊ नयेत. नोंदीत आणलेल्या साहित्याचा विचार करून, न्यायालयाला जर समाधान वाटले की कदाचित शेवटी त्याला दोषी ठरवले जाऊ शकत नाही, तर जामीन मंजूर करण्याचा आदेश दिला जाऊ शकतो. जामिनावर असताना त्याने गुन्हा न करण्याच्या संभाव्यतेबाबत न्यायालयाचे समाधान म्हणजे कायद्यांतर्गत गुन्हा असा अर्थ लावला गेला पाहिजे आणि कोणताही गुन्हा, मग तो किरकोळ किंवा मोठा गुन्हा

असो, असा अर्थ लावला जाऊ नये. २८६ च्या पुढे, आरोपीची दोषसिद्धी आणि संघटित गुन्ह्यात त्याचा प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्ष सहभाग पाहणे हे न्यायालयासाठी आवश्यक आहे. जामीन मंजूर करण्याच्या अर्जाचा विचार करताना न्यायालय त्याच्याकडे आवश्यक पुरुष अधिकार होता की नाही या दृष्टिकोनातून प्रश्नाचा विचार करेल.

आणि पुन्हा परिच्छेद ४४ ते ४८ मध्ये न्यायालयाने असे निरीक्षण नोंदवलेः

"४४. आमच्या मते, कलम २१ (4) च्या शब्दांमुळे असा निष्कर्ष निघत नाही की न्यायालयाने अशा सकारात्मक निष्कर्षावर पोहोचणे आवश्यक आहे की जामिनासाठी अर्जदाराने कायद्यांतर्गत गुन्हा केलेला नाही. जर असे बांधकाम केले गेले असेल, तर जामीन देण्याचा हेतू असलेल्या न्यायालयाने असा निष्कर्ष काढला पाहिजे की अर्जदाराने असा गुन्हा केलेला नाही. अशा परिस्थितीत, अभियोग ला अर्जदाराचा दोषसिद्धीचा निकाल मिळवणे अशक्य होईल. विधिमंडळाचा असा हेतू असू शकत नाही. त्यामुळे एम. कोकाच्या कलम २१ (४) चा वाजवी अर्थ लावला गेला पाहिजे. याचा अर्थ असा लावला गेला पाहिजे की न्यायालय निर्दोष मुक्तता आणि दोषसिद्धीचा निकाल आणि खटला सुरू होण्यापूर्वीच जामीन मंजूर करण्याच्या आदेशामध्ये एक नाजूक संतुलन राखण्यास सक्षम असेल. त्याचप्रमाणे, जामीन मंजूर झाल्यानंतर त्याने गुन्हा करण्याची शक्यता असल्याबद्दल न्यायालयाला निष्कर्ष नोंदवावा लागेल. तथापि, भविष्यातील असा गुन्हा हा कायद्यांतर्गत गुन्हा असला पाहिजे आणि इतर कोणताही गुन्हा नसावा. आरोपीच्या भविष्यातील वर्तनाचा अंदाज लावणे

कठीण असल्याने, न्यायालयाने आरोपीची पार्श्वभूमी, त्याची प्रवृत्ती आणि त्याने ज्या प्रकारे आणि ज्या पद्धतीने गुन्हा केल्याचा आरोप केला आहे त्याकडे लक्ष देऊन या प्रकरणाच्या या पैलूचा विचार करणे आवश्यक आहे.

"४४. आमच्या मते, कलम २१ (4) च्या शब्दांमुळे असा निष्कर्ष निघत नाही की न्यायालयाने अशा सकारात्मक निष्कर्षावर पोहोचणे आवश्यक आहे की जामिनासाठी अर्जदाराने कायद्यांतर्गत गुन्हा केलेला नाही. जर असे बांधकाम केले गेले असेल, तर जामीन देण्याचा हेतू असलेल्या न्यायालयाने असा निष्कर्ष काढला पाहिजे की अर्जदाराने असा गुन्हा केलेला नाही. अशा परिस्थितीत, अभियोग ला अर्जदाराचा दोषसिद्धीचा निकाल मिळवणे अशक्य होईल. विधिमंडळाचा असा हेतू असू शकत नाही. त्यामुळे एम. कोकाच्या कलम २१ (४) चा वाजवी अर्थ लावला गेला पाहिजे. याचा अर्थ असा लावला गेला पाहिजे की न्यायालय निर्दोष मुक्तता आणि दोषसिद्धीचा निकाल आणि खटला सुरू होण्यापूर्वीच जामीन मंजूर करण्याच्या आदेशामध्ये एक नाजूक संतुलन राखण्यास सक्षम असेल. त्याचप्रमाणे, जामीन मंजूर झाल्यानंतर त्याने गुन्हा करण्याची शक्यता असल्याबद्दल न्यायालयाला निष्कर्ष नोंदवावा लागेल. तथापि, भविष्यातील असा गुन्हा हा कायद्यांतर्गत गुन्हा असला पाहिजे आणि इतर कोणताही गुन्हा नसावा. आरोपीच्या भविष्यातील वर्तनाचा अंदाज लावणे कठीण असल्याने, न्यायालयाने आरोपीची पार्श्वभूमी, त्याची प्रवृत्ती आणि त्याने ज्या प्रकारे आणि ज्या पद्धतीने गुन्हा केल्याचा आरोप केला आहे त्याकडे लक्ष देऊन या प्रकरणाच्या या पैलूचा विचार करणे आवश्यक आहे.

४५. याव्यतिरिक्त, हे क्षुल्लक आहे की, जामीन मंजूर करण्याच्या अर्जाचा विचार करण्याच्या उद्देशाने, [२०२४] 4 एस. सी. आर. २८७ शोमा कांती सेन विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य आणि अन्य जरी तपशीलवार कारणे नियुक्त करणे आवश्यक नसले तरी, जामीन मंजूर करण्याच्या आदेशाने किमान गंभीर प्रकरणांमध्ये अर्जदाराला जामिनाचा विशेषाधिकार का देण्यात आला आहे किंवा नाकारला गेला आहे याबद्दल मनाचा वापर दर्शविला पाहिजे.

४६. या टप्प्यावर न्यायालयाचे कर्तव्य पुराव्यांचे बारकाईने मूल्यमापन करणे नव्हे तर व्यापक संभाव्यतेच्या आधारे निष्कर्षापर्यंत पोहोचणे हे आहे. तथापि, कायद्याच्या कलम २१ च्या उपकलम (४) मधील तरतुदींशी संबंधित मकोका सारख्या विशेष कायद्याचा विचार करताना, न्यायालयाला या प्रकरणाची सखोल चौकशी करावी लागू शकते जेणेकरून तपासादरम्यान आरोपींविरुद्ध गोळा केलेले साहित्य दोषसिद्धीच्या निर्णयाचे समर्थन करू शकत नाही या निष्कर्षापर्यंत पोहोचू शकेल. जामीन मंजूर करताना किंवा नाकारताना न्यायालयाने नोंदवलेले निष्कर्ष निःसंशयपणे तात्पुरते स्वरूपाचे असतील, ज्याचा खटल्याच्या गुणवत्तेवर कोणताही परिणाम होणार नाही आणि अशा प्रकारे, खटल्याची सुनावणी करताना सादर केलेल्या पुराव्यांच्या आधारे, कोणत्याही प्रकारे पूर्वग्रहदूषित न होता, खटल्याचा निर्णय घेण्यास कनिष्ठ न्यायालय स्वतंत्र असेल.

४७. कल्याण चंद्र सरकार विरुद्ध राजेश रंजन [(२००४) ७ एस. सी. सी. ५२८:२००४ एस. सी. सी. (सी. आर. आय.) १९७७] या प्रकरणात न्यायालयाने

असे निरीक्षण नोंदवलेः (एस. सी. सी. पीपी. ५३७-३८, परिच्छेद १८) '१८. आम्ही सहमत आहोत की दोन्ही बाजूंनी विनंती केलेल्या मुद्द्यांच्या संदर्भात न्यायालयाकडून जामीन अर्जाचा विचार करून निर्णायक निष्कर्ष अपेक्षित नाही. तरीही, पुराण वि. रामबिलास [(२००१) ६ एस. सी. सी. ३३८ मध्ये या न्यायालयाने निरीक्षण केल्याप्रमाणे कोणीही विसरू नयेः

"8. ...कारणे देणे हे गुण किंवा दोषांवर चर्चा करण्यापेक्षा वेगळे आहे. जामीन मंजूर करण्याच्या टप्प्यावर पुराव्यांची तपशीलवार तपासणी आणि खटल्याच्या गुणवत्तेचे विस्तृत दस्तऐवजीकरण करणे आवश्यक नाही.. याचा अर्थ असा नाही की, जामीन मंजूर करताना प्रथमदर्शनी जामीन का दिला जात आहे

या न्यायालयाच्या वरील आदेशाशी आम्ही आदरपूर्वक सहमत आहोत. आम्हाला असेही वाटते की जामीन मंजूर करण्यासाठी प्रथमदर्शनी कारणांची अशी अभिव्यक्ती ही अशा प्रकरणांमध्ये कायद्याची आवश्यकता आहे जिथे जामीन अर्जावरील असे आदेश अपील करण्यायोग्य आहेत, विशेषतः कारण अपील न्यायालयाला जामीन मंजूर करण्याचा आधार जाणून घेण्याचा पूर्ण अधिकार आहे. त्यामुळे, उच्च न्यायालयाने जामीन मंजूर करताना मागितलेल्या सर्व मुद्द्यांवर प्रथमदर्शनी निष्कर्षही दर्शवणे अपेक्षित नव्हते, या आरोपीच्या वकिलाने केलेल्या युक्तिवादाशी आम्ही सहमत नाही, विशेषतः या प्रकरणाच्या तथ्यांच्या पार्श्वभूमीवर, जिथे तथ्यांच्या आधारे हे सिद्ध होते की उत्तरवादी ला जामिनावर मुक्त केल्यानंतर ज्या साक्षीदारांची चौकशी करण्यात आली होती, ते मोठ्या संख्येने वैमनस्यपूर्ण झाले होते आणि उत्तरवादी ंनी किंवा त्याच्या

समर्थकांनी या प्रकरणातील साक्षीदारांना दिलेल्या धमक्यांबाबत न्यायालयात तक्रारी केल्या आहेत. अशा परिस्थितीत, तपास संस्थेने केलेल्या आरोपांवर आपले मन लावणे हे न्यायालयाचे कर्तव्य होते आणि या आरोपांच्या संदर्भात किमान प्रथमदर्शनी निष्कर्ष द्यायला हवा होता कारण ते जामीनासाठी अर्ज करण्याच्या आरोपींच्या अधिकाराच्या अगदी मुळाशी जातात. उत्तरवादी जामिनावर असताना साक्षीदारांना धमकावल्याच्या किंवा प्रलोभन देण्याच्या आरोपांबाबत या महत्त्वाच्या तथ्यांचा विचार न केल्याने उच्च न्यायालयाने उत्तरवादी ला जामीन मंजूर करताना घेतलेल्या निष्कर्षांना दूषित केले आहे. तुरुंगवासाच्या आधाराव्यतिरिक्त, ज्याने उच्च न्यायालयात जामीन मंजूर करण्यासाठी अपील केले होते, ते म्हणजे मोठ्या संख्येने साक्षीदार [२०२४] ४ एस. सी. आर. यांची अद्याप चौकशी होणे बाकी आहे आणि नजीकच्या भविष्यात खटला संपण्याची शक्यता नाही. वर नमूद केल्याप्रमाणे, उत्तरवादी विरुद्ध साक्षीदारांशी छेडछाड केल्याच्या गंभीर आरोपांमुळे उत्तरवादी ला जामिनावर सोडण्यासाठी या खटल्याच्या तथ्यांवरील हा आधार एकतर वैयक्तिकरित्या किंवा तुरुंगवासाच्या कालावधीसह पुरेसा नाही.याचा निष्कर्ष काढण्यासाठी काही कारणे दर्शविण्याची आवश्यकता नव्हती.

४८. जयेंद्र सरस्वती स्वामीगल वि. स्टेट ऑफ टी. एन. (२००५) २ एस. सी. सी. १३:२००५ एस. सी. सी. (सी. आर. आय.) ४८१] या न्यायालयाने निरीक्षण नोंदवले [(एस. सी. सी. पीपी. २१-२२, परिच्छेद १६)] '

१६. अजामीनपात्र गुन्ह्यांमध्ये जामीन मंजूर करताना न्यायालयाला सामान्यतः ज्या बाबी विचारात घ्याव्या लागतात, त्या बाबी या न्यायालयाने राज्य विरुद्ध जगजित सिंग [(१९६२) ३ एस. सी. आर. ६२२: ए. आय. आर. १९६२ एस. सी. २५३: (१९६२) १ सी. आर. आय. एल. जे. २१५] आणि गुरचरण सिंग विरुद्ध राज्य (दिल्ली केंद्रशासित प्रदेश) [(१९७८) १ एस. सी. सी. ११८:१९७८ एस. सी. सी. (सी. आर.) ४१] या खटल्यांमध्ये स्पष्ट केल्या आहेत आणि मुळात त्या आहेत-गुन्ह्याचे स्वरूप आणि गांभीर्य; पुराव्याचे स्वरूप; आरोपीसाठी वैशिष्ट्यपूर्ण असलेली परिस्थिती; आरोपीच्या उपस्थितीची वाजवी शक्यता. खटल्यात सुरक्षित असणे; साक्षीदारांशी छेडछाड होण्याची वाजवी भीती; जनतेचे किंवा राज्याचे व्यापक हित आणि खटल्याची तथ्ये आणि परिस्थितीशी संबंधित असू शकणारे इतर तत्सम घटक. .. '

२२. व्हर्ननच्या बाबतीत (वर नमूद केलेले) असे निरीक्षण नोंदवले गेले:-

"३६. जहूर अहमद शाह वटालीच्या (वर नमूद केलेल्या) प्रकरणात, असे म्हटले गेले आहे की "प्रथमदर्शनी सत्य" या अभिव्यक्तीचा अर्थ असा होईल की आरोपपत्रातील संबंधित आरोपींविरोधातील आरोपाच्या संदर्भात तपास संस्थेने गोळा केलेले साहित्य/पुरावे असणे आवश्यक आहे, जोपर्यंत इतर पुराव्यांद्वारे त्यावर मात केली जात नाही किंवा ते नाकारले जात नाही आणि असे असले तरी, नमूद केलेल्या गुन्ह्यांमध्ये अशा आरोपींचा सहभाग दर्शविणारी सामग्री असणे आवश्यक आहे. या गुणोत्तरात जे विचारात घेतले जाते ते असे आहे की, त्याउलट, आरोपींविरोधातील आरोपांचा विजय झाला पाहिजे. तथापि, आमच्या

मते, जोपर्यंत जामीन मंजूर करण्याच्या प्रश्नाचे परीक्षण करण्याच्या टप्प्यावर पुराव्याच्या संभाव्य मूल्याचे किमान पृष्ठभागावरील विश्लेषण केले जात नाही आणि गुणवत्ता किंवा संभाव्य मूल्य न्यायालयाचे समाधान करत नाही तोपर्यंत ते प्रथमदर्शनी "चाचणी" पूर्ण करणार नाही.

२३. आपण येथे हे निदर्शनास आणून दिले पाहिजे की श्री. नटराज यांनी या प्रकरणात योग्य भूमिका घेतली आहे आणि पुढील तपासासाठी, या टप्प्यावर अपीलकर्त्याला स्थानबद्ध करण्याच्या गरजेबद्दल आमच्या प्रश्नाच्या उत्तरात, त्यांनी सादर केले आहे की सध्या अभियोग ला अशा हेतूसाठी अपीलकर्त्याच्या कोठडीची आवश्यकता नाही. याचिकाकर्त्याविरुद्ध आरोप करण्यात आलेल्या गुन्ह्यांचे गांभीर्य आणि गांभीर्य यावर त्यांनी एकाच वेळी भर दिला आहे आणि १९६७ च्या कायद्याच्या कलम ४३ डी (५) च्या जामिनावर निर्बंध घालणाऱ्या कलमाच्या प्रकाशात जामिनावर वाढ करण्याच्या अपीलकर्त्याच्या अधिकाराच्या प्रश्नाची तपासणी करावी लागेल आणि त्या आधारावर त्यांनी अपीलाला आव्हान दिले आहे. आम्ही प्रथम आपल्यासमोर उघड केलेल्या सामग्रीच्या संबंध चौथ्या आणि सहाव्या अध्यायात असलेल्या गुन्ह्यांच्या लागू होण्याची तपासणी करू आणि नंतर जामीन मंजूर करण्याचे सामान्य तत्त्व लागू करू, केवळ आमच्या समाधानावर की आमच्यासमोर उघड केलेले साहित्य १९६७ च्या कायद्याच्या जामीन प्रतिबंधात्मक तरतुदींखाली अपीलकर्त्याविरुद्धचे आरोप प्रथमदर्शनी खरे आहेत यावर विश्वास ठेवण्यासाठी वाजवी कारणे स्थापित करत नाहीत. अपीलकर्त्याविरुद्धच्या

आरोपांचे सार, इतर गोष्टींबरोबरच, या तारखेच्या आरोपपत्राचे परिच्छेद १७.४,१७.५,१७.८,१७.१०,१, १७.११,१७.१२,१७.१५,१७.१६ आणि १७.१८ मध्ये समाविष्ट आहे. आणि २१. ०२. २०१९ तारखेच्या पहिल्या पूरक आरोपपत्राचे परिच्छेद १७.४,१७.५ आणि याचिकाकर्त्याविरुद्धचे आरोप, इतर गोष्टींबरोबरच, दिनांक ०९. १०. २०२० दुसऱ्या पुरवणी आरोपपत्राच्या परिच्छेद १७.२४,१७.२५,१७.२९,१७.३२,१७.३९,१७.४५,१७.५५,१७.५६,१७.७३,१७.७४,१७.७५ आणि १७.७८ मध्ये समाविष्ट आहेत.

२४. एल्गार परिषदेचा कार्यक्रम झाला तेव्हा अपीलकर्ता पुणे जिल्ह्यातील शनिवरवाडा येथे ३१.१२.२०१७ वर उपस्थित होता, हे मान्य आहे. परंतु या टप्प्यावर असा कोणताही आरोप नाही की उपस्थित राहण्याव्यतिरिक्त, त्या दिवशी कार्यक्रमात तिचा आणखी सक्रिय सहभाग होता. उदाहरणार्थ, तिने (२०२४) ४ एस. सी. आर. ने कोणतेही चिथावणीखोर भाषण केल्याचा कोणताही आरोप नाही. पुण्यातील विश्रामबाग पोलीस ठाण्यात ०८.०१.२०१८ वर नोंदवण्यात आलेल्या सुरुवातीच्या एफआयआरमध्येही तिचे नाव नव्हते. फिर्यादीचा खटला असा आहे की, अपीलकर्ता सी. पी. आय. (माओवादी) चा सक्रिय सदस्य आहे आणि त्याने लोकशाही आणि राज्याला हिंसकपणे उलथून टाकण्यासाठी इतर आरोपी व्यक्तींसोबत कट रचला. तिने पक्षाचा निधी पुरवला आणि इतर आरोपी महेश राऊताकडून पक्षाचा निधीही घेतला, इतर दोन सहआरोपी व्यक्तींनी तिला पाच लाख रुपये दिले आणि बंदी घातलेल्या सी. पी. आय. (माओवादी) च्या आणखी दहशतवादी कारवायांसाठी सतत प्रयत्न केले,

असा आरोपही आहे. ती तरुणांना प्रोत्साहन देत आहे आणि बंदी घातलेल्या संघटनेत सदस्य म्हणून त्यांची भरती करत आहे आणि एल्गार परिषद कार्यक्रम आयोजित करण्याच्या व्यापक कटात सहभागी झाली आहे, हे देखील फिर्यादी पक्षाचे प्रकरण आहे. अपीलकर्ता इंडियन असोसिएशन ऑफ पीपल्स लॉयर (आय. ए. पी. एल.), कमिटी फॉर द प्रोटेक्शन ऑफ डेमोक्रॅटिक राइट्स (सी. पी. डी. आर.), अनुराधा गांधी मेमोरियल कमिटी (ए. जी. एम. सी.) आणि कबीर कला मंच (के. के. एम.) यांच्याशी संबंधित आहे, ज्यांचे सी. पी. आय. (माओवादी) ची आघाडीची संघटना म्हणून वर्णन केले गेले आहे, कारण त्या बंदी घातलेल्या संघटनेची उद्दिष्टे आणि धोरणांच्या अंमलबजावणीसाठी बैठका आयोजित करण्यात आणि संदेशांची देवाणघेवाण करण्यात महत्त्वाची भूमिका बजावतात. इतर दोन आरोपी आणि भूमिगत सदस्यांनी निर्माण केलेल्या वादात तिचा सहभाग देखील ठळकपणे समोर आला आहे. आम्ही आधीच सूचित केल्याप्रमाणे, तिच्या निवासी परिसरात ०६.०६.२०१८ वर शोध घेण्यात आला. तिच्याकडून आणि इतर आरोपी व्यक्तींकडून जप्त केलेल्या सामग्रीतून रिव्होल्यूशनरी डेमोक्रॅटिक फ्रंट ("आर. डी. एफ".) च्या बैठका आणि परिषदांमध्ये तिचा सहभाग उघड झाला, ज्यावर पुन्हा बंदी घातलेल्या सी. पी. आय. (माओवादी) चा प्रचार करण्यासाठी एक आघाडीची संस्था असल्याचा आरोप केला गेला आहे. हैदराबाद येथे आयोजित आर. डी. एफ. च्या राष्ट्रीय परिषदेत अपीलकर्त्याची उपस्थिती पहिल्या पूरक आरोपपत्राद्वारे दर्शविण्याचा प्रयत्न केला जातो.

२५. दुसऱ्या पुरवणी आरोपपत्रात, तिच्याविरोधातील आरोप आम्ही आधीच उल्लेख केलेल्या परिच्छेदांमध्ये समाविष्ट आहेत. येथेही २३.०४.२०१२ वर झालेल्या आर. डी. एफ. परिषदेचा व्हिडिओ ठळकपणे दाखवण्यात आला आहे. तिने एल्गार परिषदेच्या कार्यक्रमात सक्रिय सहभाग घेतल्याचेही सूचित केले जाते. या आरोपपत्रात आनंद तेलतुंबडे, गौतम नवलखा, हॅनी बाबू, ज्योती जगतप आणि स्टॅन स्वामी (मृत असल्याने) यांचा समावेश असलेल्या इतर आरोपींशी तिचे वर्तन आणि समन्वय दर्शविण्याचा प्रयत्न करण्यात आला आहे. ई-मेल आणि मोबाईल फोनद्वारे सी. पी. आय. (माओवादी) च्या सदस्यांशी तिचे जवळचे संबंध असल्याचेही निदर्शनास आणून देण्यात आले आहे. परंतु आम्हाला हे आरोप कोणत्याही अतिशय अपमानास्पद कृत्यात किंवा पूर्वीच्या दोन आरोपपत्रांमध्ये समाविष्ट असलेल्यांपेक्षा पूर्णपणे भिन्न वर्ण असलेल्या कार्यात अपीलकर्त्याचा सहभाग उघड करताना दिसत नाहीत. या आरोपपत्रात, केवळ तिचा संवाद आणि इतर आरोपी व्यक्तींशी असलेला संबंध उघड झाला आहे आणि तो आरोपांच्या त्याच साखळीचा भाग आहे.

२६. आपल्या प्रति-प्रतिज्ञापत्रात, एन. आय. ए. ने, आमच्यासमोर प्रतिस्पर्धी उत्तरवादी असल्याने, प्रामुख्याने या याचिकेच्या समर्थनीयतेवरील त्याच्या प्राथमिक आक्षेपांपुरती मर्यादित भूमिका घेतली आहे, ज्याची आम्ही आधीच नोंद घेतली आहे. परंतु आमच्यासमोर सुनावणीदरम्यान, १९६७ च्या कायद्याच्या कलम ४३ डी (५) च्या तरतुदीचा विचार करून, जामिनावर सोडण्याचा अपीलकर्त्याचा हक्क या प्रश्नावरील याचिकेच्या गुणवत्तेवर आम्हाला संबोधित

करण्यात आले. तीन आरोपपत्रांचा भाग असलेले साहित्य, अपीलकर्त्याने दोन अतिरिक्त प्रतिज्ञापत्रांद्वारे आमच्यासमोर नोंदवले होते. याचिकाकर्त्याच्या या गोष्टींव्यतिरिक्त, श्री. नटराज यांनी तपशीलवार लेखी निवेदन दाखल केले आहे, ज्यात याचिकाकर्त्याला दोषी ठरवणाऱ्या साक्षीदारांच्या विधानांसह अभियोग पक्षाने दोषी ठरवणाऱ्या कागदपत्रांची मालिका आहे.

२७. अपीलकर्त्याचा विचार करता, अभियोग पक्षाने या याचिकेचा भाग असलेल्या सामग्रीच्या खालील यादीवर भर दिला आहेः

(१) कॉमरेड एम. यांनी 'कॉमरेड सुरेंद्र' यांना लिहिलेले ०८. ०६. २०१७ ला दिनांकित पत्र, ज्यामध्ये अपीलकर्त्याचा संदर्भ मर्यादित प्रमाणात आहे की पक्षाच्या नेतृत्वाने 'कॉमरेड शोमसेन' यांना नागपूर, चंद्रपूर आणि गोंदिया प्रदेशातील सी. पी. डी. आर. आणि रॅडिकल स्टुडंट युनियन बळकट करण्यासाठी सूचना पाठवल्या आहेत. या पत्रात असेही नमूद केले आहे की आवश्यक निधी पाठवला गेला आहे, परंतु अशा निधीचा प्राप्तकर्ता म्हणून कोणत्याही विशिष्ट व्यक्तीचे नाव नाही.

(२) "कॉमरेड प्रकाश" यांना उद्देशून लिहिलेल्या एका "आर" कडून २३.१२.२०१७ दिनांकित पत्र, जे गडचिरोलीमधील बनावट चकमकीबद्दलचे सत्य जाणून घेण्यासाठी तथ्य-शोध पथक स्थापन करण्याशी संबंधित आहे आणि असे सूचित केले गेले आहे की "शोमा" नागपूरमधील मित्रांशी, बहुधा पत्राचा लेखक आणि पत्ता मिळवणाऱ्याशी बोलेल, जे संघात सामील होऊ शकतात.

(३) पुढील पत्र हे एका "कॉम" कडून ०२.०१.२०१८ दिनांकित आहे. 'कॉमरेड रोणा' ला 'एम' आणि या पत्राचा आक्षेपार्ह भाग, जोपर्यंत अपीलकर्त्याचा संबंध आहे, त्याचा परिणाम 'कॉम' असा आहे. शोमा आणि कॉम. सुरेंद्रला भविष्यासाठी निधी पुरवण्यासाठी अधिकृत करण्यात आले होते.

(४) पुढील दस्तऐवजात दिनांक ०२. ०१. २००८ च्या बैठकीच्या मिनिटांचे स्वरूप आहे, जे इतर काही आरोपी व्यक्तींसह "आघाडीचा सी. पी. डी. आर. सदस्य" म्हणून "शोमासेन'' ची उपस्थिती दर्शवते.

(५) त्यानंतर, अभियोग पक्षाकडून एका तारीख नसलेल्या खाते विवरणावर भर दिला जातो, ज्यामध्ये सध्याच्या प्रकरणातील आरोपी क्रमांक ३ मधील सुरेंद्रकडून "१ लाख " (बहुधा एक लाख रुपये) प्राप्तकर्ता म्हणून "शोमा" चा उल्लेख आहे. .

(६) अभियोग पक्षाने 'कॉम' ने लिहिलेल्या२५. ०९. २०१७' या तारखेच्या इतर ा पत्रावर भर दिला आहे. कॉमरेडप्रकाश यांनी 'कॉमरेड सुरेंद्र' यांना संबोधित केले ज्यात लेखक प्राप्तकर्त्याला 'शोमसेन' शी समन्वय साधण्यास आणि सर्व संगणकांमधून सर्व पी. जी. पी. फायली सुरक्षितपणे पुसून टाकण्यास सांगतो.

(७) त्यानंतर 'कॉमरेड सुरेंद्र' यांनी लिहिलेले आणि 'कॉमरेड प्रकाश' यांना उद्देशून लिहिलेले '०५. ११. २०१७' चे इतर पत्र आहे, ज्यामध्ये लेखक प्राप्तकर्त्याला कळवतो की पक्षाकडून माहिती 'सोमा' ला कळवण्यात आली आहे आणि पक्षाने पाठवलेल्या सर्व जुन्या आणि नवीन ए . पी. टी.

फायलींव्यतिरिक्त तिने तिच्या संगणकावरील सर्व डेटा नष्ट केला आहे . पत्रे आणि पक्षाचे ठराव इ.

(८) कागदपत्रांच्या शेवटच्या संचामध्ये, अपीलकर्त्याकडून जप्त केलेल्या सामग्रीचे विश्लेषण असलेल्या न्यायवैद्यक विज्ञान प्रयोगशाळेच्या ('एफ. एस. एल.') अहवालासह, अपीलकर्त्याच्या घरी केलेल्या शोधमोहिमेचा पंचनामा समाविष्ट आहे. सहआरोपी व्यक्तींच्या सांगण्यावरून पुरावे नष्ट करण्याच्या आरोपांची पुष्टी करण्यासाठी नटराज यांनी या कागदपत्रांचा हवाला दिला आहे. एफ. एस. एल. च्या अहवालात असे दिसून आले आहे की हटविलेल्या ऑडिओ आणि व्हिडिओ फायली हार्ड डिस्कमधून पुनर्प्राप्त केल्या गेल्या होत्या आणि अनइंस्टॉल केलेली सॉफ्टवेअर पुनर्प्राप्त करण्यात आल्याचेही नमूद केले आहे, परंतु हटविलेल्या सामग्रीची कोणतीही ठोस सामग्री आरोपपत्रात ठेवण्यात आलेली नाही. आमच्यासमोर ठेवलेली सामग्री केवळ हे सूचित करते की हटवण्याची प्रसंभाविक प्रक्रिया झाली होती.

वरील यादीत नमूद केलेली सर्व पत्रे आणि इतर साहित्य सहआरोपी रोना विल्सनच्या इलेक्ट्रॉनिक उपकरणांमधून जप्त करण्यात आल्याचे दिसते.

२८. नटराज यांनी आमचे लक्ष वेधून घेतलेल्या पुराव्यांच्या पुढील संचामध्ये चार साक्षीदारांची विधाने आहेत, ज्यापैकी दोघांना मूळतः संरक्षित साक्षीदारांचा दर्जा देण्यात आला होता. या निकालात आम्ही त्यांच्या सध्याच्या स्थितीचा उल्लेख केला आहे. चार साक्षीदारांनी आमच्यासमोर दिलेल्या आपापल्या जबाबात केलेले आरोप खालीलप्रमाणे आहेतः-(१) पहिल्या संरक्षित साक्षीदाराने (के.

डब्ल्यू. १) दिलेल्या जबाबात एप्रिल २०१२ मध्ये झालेल्या आर. डी. एफ. च्या परिषदेच्या प्रतिनिधींना संबोधित केल्याबद्दल शोमा सेनचा संदर्भ आहे. या नोंदवलेल्या निवेदनाचा संबंधित भाग असा आहेः

....."शोमा सेन म्हणाल्या की, 'महिला अर्धे आकाश धरून ठेवतात' या माओवाद्यांच्या घोषणेचे सार आपल्याला समजून घ्यावे लागेल. आपल्या देशातील तसेच इतर देशांतील महिलांच्या समस्या सोडवण्यासाठी, नवीन लोकशाही क्रांति संघर्ष हा एकमेव मार्ग आहे. त्या फक्त महिलांना त्यांचे प्रश्न सोडवण्यासाठी सी. पी. आय. माओवाद्यांमध्ये सामील होण्याचे समर्थन करत होत्या ".

(२) एन. आय. ए. ने १९७३ च्या संहितेच्या कलम १६१ अंतर्गत नोंदवलेल्या के. डब्ल्यू.-२ च्या निवेदनावरून सहआरोपी व्यक्तीच्या कार्यालयात अपीलकर्त्याची कथित उपस्थिती उघड होते. सुरेंद्र गॅडलिंग, जेव्हा के. डब्ल्यू.-२ सुरेंद्रच्या सांगण्यावरून सी. पी. आय. (माओवादी) मध्ये सामील झाला होता.

(3) एन. आय. ए. ने आपल्या लेखी निवेदनात संरक्षित साक्षीदार असलेल्या के. डब्ल्यू.-3 चे सुधारित/विशिष्ट शैलीत निवेदन सादर केले आहे. या साक्षीदाराला सी. पी. आय. (माओवादी) च्या वरिष्ठ नक्षलवादी सदस्यांबद्दल विचारले असता, त्याने सांगितले की तो प्रथम अपीलकर्त्याला २००७-०८ मध्ये, साम्यवादी विचारधारा, क्रांतिकारी चळवळ, पक्षकार्य इत्यादींच्या वर्गांमध्ये भेटला. नागपूरमध्ये, ज्यात इतर काही व्यक्ती उपस्थित होत्या. हाच साक्षीदार सी. पी. आय. (माओवादी) च्या शहरी कामांबद्दल संदेशांची देवाणघेवाण

करण्यासाठी काम करणाऱ्या काही संदेश वाहिन्यांमध्ये अपीलकर्त्याला गुंतवून ठेवतो. या संदर्भात त्यांनी असे म्हटले आहे कीः-"वर्ष २०१७ दरम्यान, सी. पी. आय. (माओवादी) च्या शहरी कामांबद्दल दीपक आणि अँजेला यांच्यात संदेशाची देवाणघेवाण करण्यासाठी ३-४ संदेश वाहिन्या कार्यरत होत्या, म्हणजे (१) दीपक-नंदू [२०२४] ४ एस. सी. आर. (मी)-कल्याण हिरेखान-गॅडलिंग-अँजेला; कायदेशीर कामासाठी (२) दीपक-नंदू (मी)-कल्याण हिरेखान-अँजेला सोनटक्के नागपूरमध्ये दीपकला भेटण्यासाठी शोमा सेनच्या घरी (३) दीपक-नंदू (मी)-आरिफ शेख (डब्ल्यू. सी. एल. कार्यकर्ता आणि पत्रकार)-विप्लव तेलतुंबडे (दीपक तेलतुंबडेचा भाचा)-अँजेला; दीपक आणि अँजेला (४) दीपक-नंदू (शोमा सेनच्या घरी) यांना भेटण्यासाठी हा दुसरा पर्याय होता. मी स्वतः)-आरिफ शेख-एन. टी. मास्के-अँजेला सोनटक्के; पर्यायी बैठकीचे माध्यम. "हे विधान, तथापि, प्रथमदर्शनी, १९६७ च्या कायद्याच्या तरतुदींवर निर्बंध घालणाऱ्या जामीनाशी संबंधित ज्या आक्षेपार्ह कृत्यांमध्ये तिच्यावर आरोप ठेवण्यात आले आहेत त्यामध्ये अपीलकर्त्याचा थेट सहभाग दर्शवत नाही.

(४) कुमारसाई यांच्या तीन विधानांमधून, ज्यांना मूळतः 'के. डब्ल्यू.-४' म्हणून ओळखले गेले होते, दुसऱ्या आणि तिसऱ्या निवेदनात अनुक्रमे २३. १२. २०१८ आणि २४.०८. २०२०' वर नोंदवलेले अपीलकर्त्याचे केवळ दोन कथित आक्षेपार्ह संदर्भ आहेत. राज्य पोलिसांनी नोंदवलेल्या आधीच्या निवेदनात त्यांनी सांगितले की, अपीलकर्ता महिला आणि विद्यार्थ्यांच्या समस्या सोडवण्यासाठी

एका बौद्धिक गटाशी काम करत होता. एन. आय. ए. ने नोंदवलेल्या नंतरच्या निवेदनात त्यांनी सांगितले की, अपीलकर्ता हा सी. पी. आय. (माओवादी) सोबत काम करणारा शहरी नक्षलवादी होता. तथापि, राज्य पोलिसांनी ०२.११.२०१८ वर नोंदवलेल्या त्याच्या पहिल्या जबाबात अपीलकर्त्याचे नाव नाही.

२९. या सामग्रीच्या प्रकाशात, १९६७ च्या कायद्याच्या कलम १६,१७,१८,१८ बी, २०,३८,३९ आणि ४० अंतर्गत निर्दिष्ट केलेल्या गुन्ह्यांमध्ये अपीलकर्त्याला अडकवण्यासाठी आपल्याला फिर्यादीच्या खटल्याची ताकद तपासावी लागेल. त्याच कायद्याच्या कलम १३ अंतर्गत तिच्यावर गुन्हा केल्याचा आरोपही आहे, परंतु तो गुन्हा १९६७ च्या कायद्याच्या कलम ४३ डी (५) च्या तरतुदीवर निर्बंध घालणाऱ्या जामिनाच्या कक्षेत येत नाही आणि आम्ही त्या आरोपावर या निर्णयाच्या पुढील परिच्छेदांमध्ये चर्चा करू. १९६७ च्या कायद्याच्या चौथ्या प्रकरणातील गुन्हे, ज्यात अपीलकर्त्यावर फिर्यादी संस्थेने आरोप केला आहे, ते प्रामुख्याने दहशतवादी कृत्य किंवा त्याच्याशी संबंधित कोणत्याही कृत्यातून उद्भवतात. १९६७ च्या कायद्याच्या कलम १५ मध्ये असे म्हटले आहेः "

१५. दहशतवादी कृत्य. - (१) भारताच्या एकतेला, अखंडतेला, सुरक्षेला, आर्थिक सुरक्षेला किंवा सार्वभौमत्वाला धोका निर्माण करण्याच्या किंवा धोका निर्माण करण्याच्या हेतूने किंवा भारतात किंवा कोणत्याही परदेशात लोकांमध्ये किंवा लोकांच्या कोणत्याही वर्गामध्ये दहशत निर्माण करण्याच्या किंवा दहशत निर्माण करण्याच्या हेतूने,

(अ) बॉम्ब, डायनामाइट किंवा इतर स्फोटक पदार्थ किंवा ज्वलनशील पदार्थ किंवा बंदुका किंवा इतर प्राणघातक शस्त्रे किंवा विषारी किंवा हानिकारक वायू किंवा इतर रसायने किंवा धोकादायक स्वरूपाच्या इतर कोणत्याही पदार्थाद्वारे (जैविक किरणोत्सर्गी, आण्विक किंवा अन्यथा असो) किंवा कोणत्याही प्रकारच्या इतर कोणत्याही माध्यमांद्वारे, जे कोणत्याही निसर्गाला कारणीभूत ठरू शकते किंवा होऊ शकते, अशी कोणतीही कृती करणारा कोणीही व्यक्ती

(१) कोणत्याही व्यक्तीचा किंवा व्यक्तीचा मृत्यू किंवा त्याला दुखापत; किंवा

(२) मालमत्तेचे नुकसान किंवा नुकसान; किंवा

(३) भारतातील किंवा कोणत्याही परदेशातील समाजाच्या जीवनासाठी आवश्यक असलेल्या कोणत्याही पुरवठ्यात किंवा सेवांमध्ये व्यत्यय; किंवा

(३-अ) उच्च दर्जाचे बनावट भारतीय कागदी चलन, नाणे किंवा इतर कोणत्याही सामग्रीचे उत्पादन किंवा तस्करी किंवा प्रसाराद्वारे भारताच्या आर्थिक स्थिरतेला नुकसान; किंवा

(४) भारताच्या संरक्षणासाठी किंवा भारत सरकारच्या, कोणत्याही राज्य सरकारच्या किंवा त्यांच्या कोणत्याही इतर हेतूंसाठी वापरल्या जाणाऱ्या किंवा वापरण्याच्या उद्देशाने भारतात किंवा परदेशात असलेल्या कोणत्याही मालमत्तेचे नुकसान किंवा नाश. संस्था; किंवा

(ब) गुन्हेगारी बळाचा वापर करून किंवा गुन्हेगारी बळाचा वापर करून किंवा तसे करण्याचा प्रयत्न करून किंवा कोणत्याही सार्वजनिक कार्यकर्त्याचा मृत्यू

घडवून आणणे किंवा कोणत्याही सार्वजनिक कार्यकर्त्याचा मृत्यू घडवून आणण्याचा प्रयत्न करणे; किंवा

(क) कोणत्याही व्यक्तीला ताब्यात घेते, अपहरण करते किंवा अपहरण करते आणि अशा व्यक्तीला ठार मारण्याची किंवा जखमी करण्याची धमकी देते किंवा भारत सरकार, कोणतेही राज्य सरकार किंवा परदेशी देशाचे सरकार किंवा आंतरराष्ट्रीय किंवा आंतरसरकारी संघटना किंवा इतर कोणत्याही व्यक्तीला कोणतेही कृत्य करण्यास किंवा करण्यापासून दूर राहण्यास भाग पाडण्यासाठी इतर कोणतेही कृत्य करते; किंवा दहशतवादी कृत्य करते.

स्पष्टीकरण-या उपकलमाच्या उद्देशाने,

(अ) "सार्वजनिक अधिकारी" म्हणजे केंद्र सरकारने सरकारी अधिकारी म्हणून अधिकृत राजपत्रात अधिसूचित केलेले घटनात्मक अधिकारी किंवा इतर कोणतेही अधिकारी; (

ब) "उच्च दर्जाचे बनावट भारतीय चलन" म्हणजे अधिकृत किंवा अधिसूचित न्यायवैद्यक प्राधिकरणाद्वारे तपासणीनंतर घोषित केले जाऊ शकणारे बनावट चलन, जे असे चलन तिसऱ्या अनुसूचीमध्ये निर्दिष्ट केलेल्या प्रमुख सुरक्षा वैशिष्ट्यांचे अनुकरण करते किंवा त्यांच्याशी तडजोड करते.

(२) दहशतवादी कृत्यामध्ये, दुसऱ्या अनुसूचीत निर्दिष्ट केलेल्या कोणत्याही करारांच्या व्याप्तीमध्ये आणि त्यात परिभाषित केल्यानुसार गुन्हा ठरणाऱ्या कृतीचा समावेश होतो.

३०. आम्ही उक्त तरतुदीच्या उपकलम (२) शी संबंधित नाही. या अपीलात, याचिकाकर्त्याच्या कोणत्याही कृतीमुळे त्याच कायद्याच्या दुसऱ्या अनुसूची कक्षेत गुन्हा घडल्याचा कोणताही आरोप नाही. कलम १५ चे उपकलम (१) काही कृत्यांचा संदर्भ देते जे दहशतवादी कृत्य ठरेल परंतु कलम १५ च्या उपकलम (१) चा पहिला भाग स्वतंत्रपणे वाचला जाऊ शकत नाही. कायद्याच्या या तरतुदीच्या आपल्या वाचनात, दहशतवादी कृत्य म्हणून पात्र ठरण्यासाठी, अशी कृती भारताची एकता, अखंडता, सुरक्षा, आर्थिक सुरक्षा किंवा सार्वभौमत्वाला धोका निर्माण करण्याच्या किंवा धोक्यात आणण्याच्या हेतूने केली गेली पाहिजे किंवा अशा कृतीसह भारतात किंवा कोणत्याही परदेशात लोकांमध्ये किंवा लोकांच्या कोणत्याही वर्गामध्ये दहशत निर्माण करण्याची किंवा दहशत निर्माण करण्याची शक्यता असणे आवश्यक आहे. १९६७ च्या कायद्याच्या कलम १५ (१) चा वापर करण्यासाठी या प्रारंभिक आवश्यकता आहेत. तथापि, विधिमंडळाने अशा कायद्यांचे स्वरूप अनिर्दिष्ट ठेवले नाही आणि उक्त उपकलमाच्या उपखंड (अ), (ब) आणि (क) मध्ये, कायद्याने उक्त कलम १५ च्या उपकलम (१) च्या पहिल्या भागात निर्दिष्ट केलेल्या कायद्यांच्या अंमलबजावणीची पद्धत निश्चित केली आहे. जर कोणत्याही गुन्हेगाराने कलम १५ (१) मध्ये निर्दिष्ट केलेली कोणतीही कृत्ये करण्याचा प्रयत्न केला, तर १९६७ च्या कायद्यांतर्गत 'दहशतवादी कायदा' या अभिव्यक्तीच्या कक्षेत येण्याचा प्रयत्न केला, तर असे कृत्य घडवून आणण्याची कृती किंवा हेतू त्या माध्यमांद्वारे असणे आवश्यक आहे, जे उक्त तरतुदीच्या उपखंड (अ), (ब) आणि (क) मध्ये

निर्दिष्ट केले गेले आहे. या न्यायालयाने वर्नोनच्या (वर नमूद केलेल्या) प्रकरणात उक्त तरतुदीची उपयुक्तता समजून घेण्यासाठी व्यापकपणे अनुसरण केलेली ही युक्तीवादाची पद्धत आहे. विविध साक्षीदारांनी अपीलकर्त्याला दिलेल्या कृत्यांची किंवा अभियोग पक्षाने दिलेल्या पुराव्यांवरून अनुमान लावलेल्या कृत्यांची जर आपण तपासणी केली, तर १९६७ च्या कायद्याच्या कलम १६२ सह वाचन केलेले कलम १५ लागू करण्यासाठी उपरोक्त चाचणीचा वापर करून अपीलकर्त्याने कोणतेही दहशतवादी कृत्य केल्याचे किंवा करण्याचा प्रयत्न केल्याचे आपल्याला प्रथमदर्शनी आढळत नाही.

३१. १९६७ च्या ३ कायद्याच्या कलम १७ अंतर्गत आरोपांचा भाग असलेल्या दहशतवादी कृत्यासाठी निधी उभारल्याच्या आरोपांवर, बहुतेक साहित्य तृतीय पक्षाच्या उपकरणांमधून कागदपत्रांच्या वसुलीतून बाहेर आले आहे आणि या टप्प्यावर, आमच्यासमोर सादर केलेल्या सामग्रीच्या बळावर, अपीलकर्त्याने कोणत्याही दहशतवादी कृत्यासाठी निधी पुरवला आहे किंवा त्या उद्देशासाठी कोणतेही पैसा प्राप्त केले आहेत या आरोपाला समर्थन किंवा पुष्टी देणारे संकेत देखील सरकारी वकील देऊ शकलेले नाहीत. आपल्यासमोर सादर केलेल्या साहित्याच्या आधारे आपण जे निष्कर्ष काढू शकतो ते केवळ तृतीय-पक्षाचे आरोप आहेत की तिला पैसा पाठविण्याचे निर्देश देण्यात आले आहेत. निधी उभारण्यात किंवा गोळा करण्यात तिच्या किंवा तिच्या थेट भूमिकेमुळे कोणत्याही निधीची पावती मिळाल्याचे कोणतेही साहित्य उघड करत नाही. आम्हाला या वस्तुस्थितीची जाणीव आहे की खटल्याच्या वेळी, अभियोग पक्षाला

त्या संदर्भात अधिक तपशीलवार पुरावा आणण्याची संधी मिळेल, परंतु येथे आम्ही केवळ १९६७ च्या कायद्याच्या भाग ४ आणि ६ अंतर्गत अपीलकर्त्याने केलेले आरोप प्रथमदर्शनी खरे आहेत की नाही हे तपासत आहोत.

.....

२ १६. दहशतवादी कृत्यासाठी शिक्षा.

(१) जो कोणी दहशतवादी कृत्य करेल,

(अ) जर अशा कृत्यामुळे कोणत्याही व्यक्तीचा मृत्यू झाला असेल, तर त्याला मृत्युदंड किंवा जन्मठेपेची शिक्षा होऊ शकते आणि तो दंडाच्या शिक्षेसाठीही जबाबदार असेल;

(ब) इतर कोणत्याही प्रकरणात, पाच वर्षांपेक्षा कमी नसणाऱ्या परंतु जन्मठेपेपर्यंत वाढणाऱ्या कारावासाची शिक्षा होऊ शकते आणि तो दंडाच्या शिक्षेसाठीही जबाबदार असेल.

३ १७. दहशतवादी कृत्यासाठी निधी उभारण्यासाठी शिक्षा. -

जो कोणी, भारतात किंवा परदेशात, प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्षपणे, कोणत्याही व्यक्तीकडून किंवा व्यक्तीकडून, वैध किंवा बेकायदेशीर स्त्रोताकडून निधी गोळा करतो किंवा पुरवतो किंवा गोळा करतो किंवा कोणत्याही व्यक्तीला किंवा व्यक्तींना निधी पुरवण्याचा प्रयत्न करतो किंवा गोळा करतो किंवा गोळा करतो, अशा निधीचा अशा व्यक्तीने किंवा व्यक्तींनी किंवा दहशतवादी संघटनेने किंवा दहशतवादी टोळीने किंवा वैयक्तिक दहशतवाद्याने दहशतवादी कृत्य करण्यासाठी पूर्ण किंवा अंशतः वापर केला जाण्याची शक्यता आहे हे जाणून, अशा निधीचा वापर प्रत्यक्षात अशा कृत्यासाठी केला गेला किंवा केला गेला नसला तरीही, त्याला तुरुंगवासाची शिक्षा होऊ शकते, जी त्यापेक्षा कमी नसावी. पाच वर्षे, परंतु ज्याची मुदत वाढून जन्मठेपेपर्यंत जाऊ शकते आणि दंडही होऊ शकतो.

स्पष्टीकरण. - या कलमाच्या उद्देशाने-

(अ) त्यात नमूद केलेल्या कोणत्याही कृतीमध्ये भाग घेणे, संघटित करणे किंवा निर्देशित करणे हा गुन्हा ठरेल;

(ब) निधी उभारणीमध्ये उच्च दर्जाच्या बनावट भारतीय चलनाचे उत्पादन किंवा तस्करी किंवा प्रसाराद्वारे निधी गोळा करणे किंवा गोळा करणे किंवा प्रदान करणे समाविष्ट असेल; आणि

(क) कलम १५ अंतर्गत विशेषतः समाविष्ट नसलेल्या हेतूसाठी एखाद्या वैयक्तिक दहशतवादी, दहशतवादी टोळी किंवा दहशतवादी संघटनेच्या फायद्यासाठी कोणत्याही प्रकारे निधी गोळा करणे किंवा गोळा करणे किंवा प्रदान करणे हा देखील गुन्हा मानला जाईल.

३२. १९६७ च्या कायद्याच्या कलम १८ (४) अंतर्गत गुन्हा केल्याबद्दल अपीलकर्त्याविरुद्धच्या आरोपाबाबत, ज्यात तिच्याकडून कट रचणे किंवा प्रयत्न करणे, वकिली करणे, प्रोत्साहन देणे, सल्ला देणे, चिथावणी देणे किंवा कोणतेही दहशतवादी कृत्य करणे किंवा कोणतेही दहशतवादी कृत्य करणे यांचा समावेश आहे, आतापर्यंत गोळा केलेले साहित्य, जरी आम्हाला ते या टप्प्यावर खरे वाटत असले तरी, जहूर अहमद शाह वटाली (वर नमूद केलेल्या) प्रकरणात या न्यायालयाने मांडलेली तत्त्वे लागू करणे, केवळ काही बैठकांमध्ये तिचा सहभाग आणि महिलांना नवीन लोकशाही क्रांति संघर्षात सामील होण्यासाठी प्रोत्साहित करण्याचा तिचा प्रयत्न उघड करते. हे आरोप, प्रथमदर्शनी, १९६७ च्या कायद्याच्या कलम १८ अंतर्गत गुन्हा केल्याचे उघड करत नाहीत.

३३. के. डब्ल्यू.-२ ला ती इतर सहआरोपी सुरेंद्रच्या कार्यालयात उपस्थित असल्याचे आढळले आहे, जेव्हा सुरेंद्र त्याला सी. पी. आय. (माओवादी) मध्ये सामील होण्यासाठी पटवून देत होता, परंतु तिची केवळ जागीच उपस्थिती, कलम १८ मध्ये निर्दिष्ट केल्याप्रमाणे, दहशतवादी कृत्यासाठी कोणत्याही व्यक्तीची किंवा व्यक्तींची भरती करणे हा गुन्हा ठरणार नाही. के. डब्ल्यू.-३ च्या वक्तव्याच्या संदर्भात, तो नागपूर येथे कम्युनिस्ट विचारधारा आणि सी. पी.

आय. (माओवादी) च्या पक्षकारभाराची व्याख्याने देताना २००७-०८ मध्ये अपीलकर्त्याला भेटल्याचा दावा करतो. त्यावेळी सी. पी. आय. (माओवादी) चा दहशतवादी संघटनांची गणना करणाऱ्या १९६७ च्या कायद्याच्या पहिल्या अनुसूचीत समावेश नव्हता. आम्ही आधीच निर्दिष्ट केल्याप्रमाणे, २२.०६.२००९ वर त्यावर बंदी घालण्यात आली. कुमारसाई म्हणजेच के. डब्ल्यू.-४ यांनी२४. ०८. २०२० वर नोंदवलेल्या आपल्या तिसऱ्या निवेदनात फक्त ती सी. पी. आय. (माओवादी) साठी काम करणारी शहरी नक्षलवादी असल्याचे म्हटले आहे. या बारीक धाग्यावर, आम्ही १९६७ च्या कायद्याच्या कलम ४३ डी (५) ची कठोरता तिच्या विरोधात लागू करू शकत नाही. याशिवाय, ती सी. पी. आय. (माओवादी) ची सदस्य होती याचा कोणताही पुरावा नाही. अभियोग पक्षाने सादर केलेली कोणतीही विशिष्ट सामग्री किंवा विधाने नाहीत जी अपीलकर्त्याने बंदी घातलेल्या संस्थेमध्ये केलेल्या भरतीच्या कृत्यांचे श्रेय देतात. अशा प्रकारे, या टप्प्यावर, १९६७ च्या कायद्याच्या कलम १८-बी ५ अंतर्गत तिच्यावर केलेला आरोप प्रथमदर्शनी खरा आहे असे आम्ही मत निर्माण करू शकत नाही.

.....

४ १८. कट रचणे इत्यादींसाठी शिक्षा-जो कोणी कट रचतो किंवा करण्याचा प्रयत्न करतो, किंवा वकिली करतो, प्रोत्साहन देतो, सल्ला देतो किंवा चिथावणी देतो, निर्देश देतो किंवा जाणूनबुजून दहशतवादी कृत्य किंवा दहशतवादी कृत्य करण्याची तयारी करणारी कोणतीही कृती करण्यास मदत करतो, त्याला पाच वर्षांपेक्षा कमी नसणाऱ्या परंतु जन्मठेपेपर्यंत वाढणाऱ्या कारावासाची शिक्षा होऊ शकते आणि दंड देखील होऊ शकतो.

३४. अपीलकर्त्यावर सी. पी. आय. (माओवादी) या आघाडीच्या संघटनेचा सदस्य असल्याचा अभियोग चालवण्याच्या आरोपापर्यंत आर. डी. एफ., आय. ए. पी. एल., सी. पी. डी. आर., ए. जी. एम. सी. आणि के. के. एम. कडे संदर्भ देण्यात आला आहे. परंतु या सी. पी. आय. (माओवादी) च्या आघाडीच्या संघटना आहेत या केवळ आरोपांव्यतिरिक्त, या संघटनांचा उपरोक्त बंदी घातलेल्या दहशतवादी संघटनेशी संबंध जोडता येईल असा कोणताही विश्वासार्ह पुरावा आमच्यासमोर सादर करण्यात आलेला नाही. अशा प्रकारे, १९६७ च्या कायद्याच्या कलम २० अंतर्गत दहशतवादी कृत्यात सामील असलेल्या दहशतवादी संघटनेच्या सदस्यत्वाशी संबंधित गुन्हा, या टप्प्यावर, आमच्यासमोर सादर केलेल्या सामग्रीच्या आधारे, अपीलकर्त्याविरुद्ध केला जाऊ शकत नाही. व्हर्नन (वर नमूद केलेल्या) च्या खटल्यातील या न्यायालयाच्या निकालावर अवलंबून, आम्ही या निकालाच्या आधीच्या परिच्छेदांमध्ये दहशतवादी कृत्यांविषयी अपीलकर्त्याची भूमिका आधीच हाताळली आहे आणि आम्हाला प्रथमदर्शनी असे वाटत नाही की १९६७ च्या कायद्याचे कलम २० (६)उपलब्ध सामग्रीच्या आधारे कार्यवाहीच्या या टप्प्यावर अपीलकर्त्याच्या विरोधात लागू केले जाऊ शकते.

५ १८-ब. दहशतवादी कृत्यासाठी कोणत्याही व्यक्तीची किंवा व्यक्तींची भरती करण्याची शिक्षा-जो कोणी दहशतवादी कृत्य करण्यासाठी कोणत्याही व्यक्तीची किंवा व्यक्तींची भरती करतो किंवा भरती करण्यास कारणीभूत ठरतो, त्याला पाच वर्षांपेक्षा कमी नसणाऱ्या, परंतु ज्याची मुदत वाढून जन्मठेपेपर्यंत होऊ शकते अशा कारावासाची शिक्षा दिली जाईल आणि तो दंडास पात्रही असेल.

६ २०. दहशतवादी टोळी किंवा संघटनेचा सदस्य असल्याबद्दलची शिक्षा-दहशतवादी कृत्यात सहभागी असलेल्या दहशतवादी टोळीचा किंवा दहशतवादी संघटनेचा सदस्य असलेली कोणतीही व्यक्ती, जन्मठेपेपर्यंतच्या तुरुंगवासाची शिक्षा होऊ शकते आणि दंडाची शिक्षा देखील होऊ शकते.

७ ३८. दहशतवादी संघटनेच्या सदस्यत्वाशी संबंधित गुन्हा-(१) एखादी व्यक्ती, जी एखाद्या दहशतवादी संघटनेच्या कारवाया पुढे नेण्याच्या उद्देशाने त्याच्याशी संबंध ठेवते किंवा संबंधित असल्याचे कबूल करते, ती दहशतवादी संघटनेच्या सदस्यत्वाशी संबंधित गुन्हा करतेः परंतु हे उपकलम लागू होणार नाही जेथे आरोपी व्यक्ती हे सिद्ध करू शकेल-

(अ) तो सदस्य झाला किंवा सदस्य असल्याचा दावा करू लागला त्या वेळी ही संघटना दहशतवादी संघटना म्हणून घोषित करण्यात आली नव्हती; आणि

(ब) दहशतवादी संघटना म्हणून पहिल्या अनुसूचीत समावेश करताना कोणत्याही वेळी त्याने संघटनेच्या कार्यात भाग घेतला नाही.

.....

३५. १९६७ च्या कायद्याच्या सहाव्या प्रकरणांतर्गत निर्दिष्ट केलेल्या गुन्ह्यांशी संबंध, तिचा खटला जामिनाच्या निर्बंधित तरतुदींच्या कक्षेत आणण्याच्या आरोपांचा पुढचा संच आहे. आरोपांचा हा संच दहशतवादी संघटनेशी संबंध असण्याशी संबंध आहे. अशा आरोपांवर आम्ही आधीच आमचे निष्कर्ष दिले आहेत आणि आमच्या प्रथमदर्शनी मतानुसार, अपीलकर्ता दहशतवादी संघटनेचा सदस्य आहे किंवा ती स्वतःला दहशतवादी संघटनेशी जोडते किंवा स्वतःला दहशतवादी संघटनेशी जोडत असल्याचे कबूल करते असे अभियोग चे आरोप खरे नाहीत आणि या टप्प्यावर, तिला १९६७ च्या कायद्याच्या कलम ३८ (७) अंतर्गत गुन्ह्यात अडकवले जाऊ शकत नाही. केवळ आरोपी व्यक्तींची भेट घेणे किंवा त्यांच्याशी कोणत्याही माध्यमातून संपर्क साधणे हे १९६७ च्या

कायद्यांतर्गत सहाव्या प्रकरणातील गुन्ह्यांमध्ये एखाद्याला अडकवू शकत नाही, कारण दहशतवादी संघटनेशी संबंध असल्याचा आणखी कोणताही पुरावा नाही. अशी संघटना किंवा संबंध दहशतवादी कारवाया पुढे नेण्याच्या संबंधात असणे आवश्यक आहे. या न्यायालयाने व्हर्ननच्या (वर नमूद केलेल्या) प्रकरणात असे म्हटले आहेः

"३२. १९६७ च्या कायद्याच्या कलम २ (के) अंतर्गत परिभाषित केलेल्या 'दहशतवादी कायद्याला' कलम १५ मध्ये दिलेला अर्थ आहे. या कलमात असेही नमूद केले आहे की 'दहशतवाद' आणि 'दहशतवादी' या अभिव्यक्तींचा अर्थ त्यानुसार लावला जाईल. हे कलम १५ मध्ये केल्याप्रमाणेच या दोन अभिव्यक्तींची रचना सूचित करते.

"कलम २ (एम) मध्ये 'दहशतवादी संघटना' ची स्वतंत्रपणे व्याख्या करण्यात आली आहे, ज्याचा अर्थ पहिल्या अनुसूचीत सूचीबद्ध असलेली संघटना किंवा अशा प्रकारे सूचीबद्ध केलेल्या संघटनेच्या त्याच नावाने प्रवर्तन असलेली संघटना असा आहे. परंतु जोपर्यंत 'दहशतवादी' या शब्दाचा संबंध आहे, या कलमातही त्याचा अर्थ लावणे हे कलम १५ मध्ये वापरल्या गेलेल्या अभिव्यक्तीशी संबंधित असेल. हे वैधानिक रचनेच्या मूलभूत नियमांपैकी एक आहे की कायद्याच्या वेगवेगळ्या भागांमध्ये वापरलेली अभिव्यक्ती सामान्यतः समान अर्थ व्यक्त करेल-जोपर्यंत एकाच अधिनियमाच्या वेगवेगळ्या भागांमधून विरुद्ध हेतू दिसून येत नाही. १९६७ च्या कायद्यात आम्हाला असा कोणताही परस्परविरोधी हेतू आढळत नाही.

"कलम २ (एम) मध्ये 'दहशतवादी संघटना' ची स्वतंत्रपणे व्याख्या करण्यात आली आहे, ज्याचा अर्थ पहिल्या अनुसूचीत सूचीबद्ध असलेली संघटना किंवा अशा प्रकारे सूचीबद्ध केलेल्या संघटनेच्या त्याच नावाने प्रवर्तन असलेली संघटना असा आहे. परंतु जोपर्यंत 'दहशतवादी' या शब्दाचा संबंध आहे, या कलमातही त्याचा अर्थ लावणे हे कलम १५ मध्ये वापरल्या गेलेल्या अभिव्यक्तीशी संबंधित असेल. हे वैधानिक रचनेच्या मूलभूत नियमांपैकी एक आहे की कायद्याच्या वेगवेगळ्या भागांमध्ये वापरलेली अभिव्यक्ती सामान्यतः समान अर्थ व्यक्त करेल-जोपर्यंत एकाच अधिनियमाच्या वेगवेगळ्या भागांमधून विरुद्ध हेतू दिसून येत नाही. १९६७ च्या कायद्यात आम्हाला असा कोणताही परस्परविरोधी हेतू आढळत नाही.

३३. १९६७ च्या कायद्याच्या कलम ३८ मध्ये 'दहशतवादी संघटनेच्या सदस्यत्वाशी संबंधित गुन्हा' हे शीर्षक किंवा शीर्षक आहे. जसे आपण आधीच पाहिले आहे की, कलम १५ मध्ये त्याला दिलेला अर्थ लक्षात घेऊन दहशतवादी कृत्याचा अर्थ लावला गेला पाहिजे. आम्ही या तरतुदीचा अर्थ यापूर्वीच स्पष्ट केला आहे. आमच्या मते 'दहशतवादी संघटना' (कलम २ (एम) मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे) हे केवळ नामकरण नाही आणि या अभिव्यक्तीचा अर्थ, उक्त कलम १५ मध्ये परिभाषित केल्याप्रमाणे, दहशतवादी कृत्ये करणारी किंवा त्यात गुंतलेली संघटना असा होईल. या कायद्याच्या कलम २ (के) च्या तरतुदी लक्षात घेता, दहशतवाद या शब्दाचा अर्थ त्याच्या कलम १५ मधील

[२०२४] ४ एस. सी. आर २७० २०२४ आय. एन. सी. २६९ पान नंबर २७० ते ३०७

'दहशतवादी कायदा' याचा अर्थ काय आहे याच्या अनुषंगाने लावला गेला पाहिजे.

.....

(२) उपकलम (१) अन्वये दहशतवादी संघटनेच्या सदस्यत्वाशी संबंधित गुन्हा करणारी व्यक्ती दहा वर्षांपेक्षा जास्त नसणाऱ्या कारावासाची किंवा दंडाची किंवा दोन्हीची शिक्षा भोगू शकेल.

.....

८ ३९. दहशतवादी संघटनेला दिलेल्या पाठिंब्याशी संबंधित गुन्हा. - (१) एखादी व्यक्ती दहशतवादी संघटनेला दिलेल्या पाठिंब्याशी संबंधित गुन्हा करते, (अ) दहशतवादी संघटनेच्या कारवाया वाढवण्याच्या हेतूने, (१) दहशतवादी संघटनेला पाठिंबा देण्याचे आवाहन करते आणि (२) कलम ४० च्या अर्थानुसार पैसा किंवा इतर मालमत्ता पुरविण्यापुरती मर्यादित नाही किंवा नाही; किंवा (ब) दहशतवादी संघटनेच्या कारवाया पुढे नेण्याच्या हेतूने, एखाद्या बैठकीची व्यवस्था, व्यवस्थापन किंवा व्यवस्थापन करण्यात मदत करते, जे त्याला माहित आहे-(१) दहशतवादी संघटनेला पाठिंबा देण्यासाठी, किंवा (२) दहशतवादी संघटनेच्या कारवाया पुढे नेण्यासाठी. दहशतवादी संघटना, किंवा (3) दहशतवादी संघटनेशी संलग्न असलेली किंवा त्याच्याशी संबंधित असल्याचे कबूल करणारी व्यक्ती संबोधित करणे; किंवा (सी) दहशतवादी संघटनेच्या कारवाया पुढे नेण्याच्या हेतूने, दहशतवादी संघटनेला पाठिंबा देण्याच्या उद्देशाने किंवा त्याची कारवाया पुढे नेण्याच्या उद्देशाने बैठक संबोधित करणे. (२) उपकलम (१) अन्वये दहशतवादी संघटनेला दिलेल्या पाठिंब्याशी संबंधित गुन्हा करणारी व्यक्ती दहा वर्षांपेक्षा जास्त नसणाऱ्या कारावासाची किंवा दंडाची किंवा दोन्हीची शिक्षा भोगू शकेल.

९ ४०. दहशतवादी संघटनेसाठी निधी उभारण्याचा गुन्हा.

३४. या संदर्भात, अपीलकर्ते १९६७ च्या कायद्याच्या कलम ३८ च्या कक्षेत आणण्यासाठी, अभियोग पक्षाने या संघटनेच्या दहशतवादी कारवाया पुढे नेण्याच्या उद्देशाने त्यांचा संबंध प्रथमदर्शनी स्थापित केला पाहिजे. जेव्हा

दहशतवादी कारवाया पुढे नेण्याचा असा हेतू प्रथमदर्शनी सिद्ध होतो, तेव्हाच अपीलकर्ते दहशतवादी संघटनेच्या सदस्यत्वाशी संबंधित गुन्ह्याच्या कक्षेत आणले जाऊ शकते. १९६७ च्या कायद्याच्या कलम ३८ च्या कक्षेत आणण्यासाठी, एखादी व्यक्ती सहयोगी आहे किंवा दहशतवादी संघटनेशी संबंधित असल्याचा दावा करणारी व्यक्ती आहे हे दाखवणे पुरेसे ठरणार नाही. परंतु अशा तरतुदीखाली गुंतलेल्या व्यक्तीच्या बाजूने अशा संस्थेचे कार्य पुढे नेण्याचा हेतू असणे आवश्यक आहे. परंतु १९६७ च्या कायद्याच्या कलम ३८ मध्ये गुंतलेल्या कथित गुन्हेगारास कलम २० अंतर्गत दहशतवादी संघटनेच्या सदस्यत्वाच्या संदर्भात समान तर्क लागू झाला पाहिजे. दहशतवादी कृत्यात सहभागी होण्याचा हेतू असल्याचा पुरावा असणे आवश्यक आहे. जोपर्यंत अपीलकर्त्यांचा संबंध आहे, या टप्प्यावर आपल्यासमोर असा कोणताही पुरावा नाही ज्यावर आपण अवलंबून राहू शकतो. पुढे, १९६७ च्या कायद्याच्या कलम ३९,८ आणि ४० ९ अंतर्गत निर्दिष्ट केलेल्या दहशतवादी संघटनेला पाठिंबा देण्याच्या किंवा निधी उभारण्याच्या तरतुदीशी संबंधित गुन्ह्यांसाठी प्रथमदर्शनी खटला चालवण्यासाठी आणि तिला दोषी ठरवण्यासाठी या टप्प्यावर तारीख नसलेल्या खात्याच्या विधानाचे पुरेसे संभाव्य मूल्य आहे असे आम्हाला वाटत नाही. सी. पी. आय. (माओवादी) साठी निधी उभारणीच्या कोणत्याही उपक्रमांमध्ये तिचा सहभाग किंवा या संघटनेला तिचा पाठिंबा असल्याचा पुरावा या टप्प्यावर आमच्यासमोर कोणत्याही विश्वासार्ह पुराव्यांद्वारे समोर आलेला नाही.

३६. या निकालात केलेल्या आमच्या निरीक्षणांच्या प्रकाशात आणि तिच्या विरुद्ध गोळा केलेले पुरावे तसेच फिर्यादी साक्षीदारांनी केलेले आरोप याच्या आधारे, आम्ही असे मत व्यक्त करतो की, अपीलकर्त्यांवरील आरोपांवर विश्वास ठेवण्यास कोणतेही वाजवी कारण नाही. १९६७ कायद्याच्या प्रकरण IV आणि VI मध्ये समाविष्ट केलेल्या गुन्ह्यांसाठी प्रथमदर्शनी सत्य आहे.

३६. या निकालात केलेल्या आमच्या निरीक्षणांच्या प्रकाशात आणि तिच्या विरुद्ध गोळा केलेले पुरावे तसेच फिर्यादी साक्षीदारांनी केलेले आरोप याच्या आधारे, आम्ही असे मत व्यक्त करतो की अपीलकर्त्यांवरील आरोपांवर विश्वास ठेवण्यास कोणतेही वाजवी कारण नाही. १९६७ कायद्याच्या प्रकरण IV आणि VI मध्ये समाविष्ट केलेल्या गुन्ह्यांसाठी प्रथमदर्शनी सत्य आहे.

३७. केसमध्ये के.ए. नजीब -वि-युनियन ऑफ इंडिया [(२०२१) ३ ७१३], या न्यायालयाच्या तीन न्यायाधीशांच्या खंडपीठाने (ज्यांपैकी आमच्यापैकी अनिरुद्ध बोस, जे एक पक्षकार होते), असे मत मांडले आहे की घटनात्मक न्यायालय कठोरपणे बंधनकारक नाही. १९६७ च्या कायद्यातील जामीन मंजूर करण्याच्या प्रतिबंधात्मक तरतुदी आणि भारतीय राज्यघटनेच्या कलम २१ वर अवलंबून राहून दीर्घ कालावधीसाठी तुरुंगात असलेल्या आरोपीला जामिनावर सोडण्यासाठी आपल्या घटनात्मक अधिकारक्षेत्राचा वापर करू शकते. गुरविंदर सिंग -विरुद्ध- पंजाब राज्य [२०२४ INSC ९२] प्रकरणातील या न्यायालयाच्या निकालावर अवलंबून असलेल्या तथ्यांवर श्री. नटराज यांनी हा निर्णय ओळखण्याचा प्रयत्न केला होता. या निकालात असे धरण्यात आले आहे:

"३२. अपीलकर्त्याच्या वकिलांनी केए नजीब (सुप्रा) यांच्या या दाव्याला पाठिंबा देण्यासाठी अपीलकर्ता गेल्या पाच वर्षांपासून तुरुंगात आहे जे या प्रकरणात घालून दिलेल्या कायद्याच्या विरुद्ध आहे यावर अवलंबून आहे. हा युक्तिवाद पहिल्या दृष्टीक्षेपात आकर्षक दिसत असला तरी, त्यात खोली आणि पदार्थांचा अभाव आहे. केए नजीबच्या केसमध्ये या न्यायालयाला अशा परिस्थितीचा सामना करावा लागला ज्यामध्ये प्रतिवादी-आरोपी वगळता, इतर २२ सहआरोपींवर आधीच खटला चालला होता आणि त्यांना आठ वर्षांपेक्षा जास्त कारावासाची शिक्षा ठोठावण्यात आली होती त्यामुळे जामीन विचारात घेण्याचा हा न्यायालयाचा निर्णय या अपेक्षेने आधारलेला होता. प्रतिवादी आरोपीला दोषी ठरल्यावर येऊ शकेल अशी आसन्न शिक्षा आणि प्रतिवादी-आरोपीने आधीच कमाल कारावासाचा काही भाग म्हणजे, पाच वर्षांपेक्षा जास्त काळ भोगला असल्याने, या न्यायालयाने जामीन मंजूर करण्यासाठी त्याच्या मूल्यांकनावर परिणाम करणारा एक घटक म्हणून घेतला. पुढे, केए नजीबच्या प्रकरणात प्रतिवादी-आरोपीचा खटला त्याच्या फरार झाल्यामुळे इतर सहआरोपींपासून खंडित करण्यात आला होता आणि २०१५ मध्ये त्याचा शोध घेण्यात आला होता आणि त्यानंतर त्याच्यावर स्वतंत्रपणे खटला चालवला जात होता आणि एनआयएने साक्षीदारांची एक लांबलचक यादी दाखल केली होती. या आरोपीच्या संदर्भात तपास करणे बाकी आहे, त्यामुळे नजीकच्या भविष्यात खटला पूर्ण होण्याची शक्यता नाही असे या न्यायालयाचे मत होते. तथापि, सध्याच्या खटल्यात खटला सुरू आहे आणि संरक्षित साक्षीदारांसह

साक्षीदार तपासण्यात आले आहेत. आधीच चर्चा केल्याप्रमाणे, रेकॉर्डवर उपलब्ध असलेली सामग्री बंदी घातलेल्या दहशतवादी संघटनेच्या सदस्यांच्या पाठीशी असलेल्या दहशतवादी कारवायांमध्ये अपीलकर्त्याचा सहभाग दर्शवते ज्यामध्ये वेगवेगळ्या माध्यमांद्वारे मोठ्या प्रमाणात पैशाची देवाणघेवाण होते ज्याचा उलगडा करणे आवश्यक आहे आणि म्हणून अशा परिस्थितीत जर अपीलकर्त्याची जामिनावर सुटका करण्यात आली आहे की तो खटल्यातील प्रमुख साक्षीदारांवर प्रभाव टाकेल ज्यामुळे न्याय प्रक्रियेत अडथळा येईल. त्यामुळे अपीलकर्त्याच्या वतीने उपरोक्त युक्तिवाद ग्राह्य धरता येणार नाही.

३८. या निर्णयावर अवलंबून, श्री. नटराज, सादर करतात की जामीन हा मूलभूत अधिकार नाही. दुसरे म्हणजे, जामिनावर मुदतवाढ मिळण्याचा हक्क मिळवण्यासाठी, 21 च्या कायद्याच्या चौथ्या आणि सहाव्या अध्यायात नमूद केलेल्या गुन्ह्यांचा आरोप असलेल्या आरोपीला त्याच्या कलम ४३ (५) मध्ये निर्दिष्ट केलेल्या अटी पूर्ण कराव्या लागतील. या निवेदनाचा पहिला भाग आम्ही स्वीकारत नाही. या न्यायालयाने भारतीय राज्यघटनेच्या कलम 21 वर अशा अधिकाराची स्थापना करून १९६७ च्या कायद्याच्या उक्त गुन्ह्यांखाली आरोपीचा जामिनावर विस्तार करण्याचा अधिकार आधीच स्वीकारला आहे. हे नजीबच्या (वर नमूद केलेल्या) प्रकरणात होते आणि त्या निकालात, १९६७ च्या कायद्याच्या कलम ४३ डी (५) च्या जामीन-प्रतिबंधात्मक तरतुदी असूनही आरोपीला जामिनावर वाढवण्यासाठी दीर्घकाळ तुरुंगवास [२०२४] ४ एस. सी. आर. हा एक वैध आधार असल्याचे मानले गेले. पुरावा गोळा करण्यासाठी

(तपासाच्या टप्प्यावर), खटल्याच्या वेळी शुद्धता राखण्यासाठी आणि आरोपीला न्यायापासून फरार होण्यापासून रोखण्यासाठी दोषसिद्धीपूर्व अटक आवश्यक आहे. त्याच आरोपीकडून पुढील गुन्हे घडणे रोखण्यासाठीही अशा प्रकारची नजरकैद आवश्यक आहे. आरोपींनी केलेल्या गुन्ह्याचे गांभीर्य आणि गांभीर्य यावर अवलंबून, तपास आणि आरोपपत्रानंतरच्या टप्प्यावर खटला संपण्यापूर्वी अटक या कारणांवर व्यापकपणे कायद्याची मंजुरी असते. परंतु कोणत्याही प्रकारच्या स्वातंत्र्यापासून वंचित राहिल्याने भारतीय राज्यघटनेच्या कलम 21 चे उल्लंघन होते आणि न्याय्य आणि न्याय्य प्रक्रियेचे पालन करून ते वाजवी असल्याच्या आधारावर न्याय्य मानले गेले पाहिजे आणि असे वंचित असणे हे दिलेल्या खटल्याच्या तथ्यांनुसार प्रमाणबद्ध असले पाहिजे. ही सर्वसमावेशक तत्त्वे असतील जी न्यायालयांना खटलापूर्व स्थानबद्धतेच्या फिर्यादीच्या याचिकेची चाचणी करताना, तपास आणि आरोपपत्रानंतरच्या टप्प्यावर लागू करावी लागतील

(1) एखादी व्यक्ती दहशतवादी संघटनेसाठी निधी उभारण्याचा गुन्हा करते, जी दहशतवादी संघटनेच्या कारवाया पुढे नेण्याच्या हेतूने-(अ) व्यक्तीला पैसा किंवा मालमत्ता पुरवण्यासाठी आमंत्रित करते आणि त्याचा वापर करावा असा हेतू ठेवते, किंवा दहशतवादाच्या उद्देशाने त्याचा वापर केला जाऊ शकतो असा संशय घेण्यास वाजवी कारण असते; किंवा (ब) पैसा किंवा मालमत्ता प्राप्त करते आणि त्याचा वापर केला जावा असा हेतू ठेवते, किंवा दहशतवादाच्या उद्देशाने त्याचा वापर केला जाऊ शकतो असा संशय घेण्यास वाजवी कारण असते; किंवा (क) पैसा किंवा मालमत्ता पुरवते, आणि तिला माहित असते, किंवा संशय घेण्यास वाजवी कारण असते, की ते होईल किंवा होऊ शकते. दहशतवादाच्या उद्देशाने वापरले जावे. स्पष्टीकरण. - या उपकलमाच्या उद्देशांसाठी, पैसा किंवा मालमत्ता प्रदान करण्याच्या संदर्भामध्ये-(अ) ती विचारार्थ दिली गेली, उधार दिली गेली किंवा अन्यथा उपलब्ध करून दिली गेली; किंवा (ब) उच्च दर्जाच्या बनावट भारतीय चलनाचे उत्पादन किंवा तस्करी किंवा प्रसाराद्वारे निधी गोळा करणे, गोळा करणे किंवा प्रदान करणे यांचा समावेश होतो. (2) उपकलम (1) अन्वये दहशतवादी संघटनेसाठी निधी उभारण्याचा गुन्हा करणारी व्यक्ती, चौदा वर्षांपेक्षा जास्त नसणाऱ्या कारावासाची किंवा दंडाची किंवा दोन्हीची शिक्षा भोगू शकेल.

३९. श्री. नटराज यांच्या युक्तिवादाच्या इतर भागाबाबत, जो आम्ही आधीच्या परिच्छेदात नोंदवला आहे, तो आम्ही पात्रतेसह स्वीकारतो. जामीन-प्रतिबंधात्मक गुन्ह्यांचा आरोप असलेल्या आरोपीला कोठडीत ठेवण्याच्या अभियोग च्या याचिकेची घटनात्मक न्यायालय चौकशी करत असेल तर नजीबच्या (वरील) प्रकरणातील तर्कदेखील तपासावा लागेल. त्यांनी गुरुविंदर सिंग (सुप्रा) यांच्या प्रकरणाचा हवाला दिला, ज्यामध्ये के. ए. नजीब (सुप्रा) यांचा निर्णय तथ्यांच्या आधारे वेगळा केला गेला आणि अपीलकर्त्याची जामिनाची विनंती फेटाळणाऱ्या उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाला कायम ठेवण्यात आले. परंतु त्या खटल्यातील दिलेल्या तथ्यांनुसार हा निर्णय होता आणि नजीबच्या (वर नमूद केलेल्या) प्रकरणात नमूद केलेल्या घटनात्मक आधारावर युक्तिवादाचा

अक्ष हटवला नाही. अभियोग च्या वतीने, मजहर खान-विरुद्ध-एन. आय. ए. नवी दिल्ली [२०२३ ची विशेष रजा याचिका (सी. आर. एल.) क्रमांक १४०] या प्रकरणात १८.०१.२०२४ वर पारित केलेल्या समन्वय खंडपीठाचा आणखी एक आदेश उद्धृत करण्यात आला. या आदेशात, 1967 च्या कायद्याच्या समान तरतुदींखाली उच्च न्यायालयाचा जामीन नाकारण्याचा आदेश उलटवण्याची याचिकाकर्त्याची विनंती वटाली (वरील) निकालाच्या प्रकरणाचे गुणोत्तर लागू करून आणि व्हर्नन (वरील) प्रकरणाचा विचार करून समन्वय खंडपीठाने फेटाळली. प्रतिबंधात्मक तरतुदी वैध आणि लागू असल्याचे मान्य करून आम्ही या निर्णयात पुढे गेलो आहोत आणि त्यानंतर १९६७ च्या कायद्याच्या कलम ४३ डी (५) च्या तरतुदीनुसार वैयक्तिक आरोप हाताळले आहेत. अशा प्रकारे, अपीलकर्त्याचा विचार केला तर अभियोग च्या खटल्याला, मजहर खानच्या (वर नमूद केलेल्या) खटल्याला आधार देणाऱ्या तर्कातून कोणताही मोबदला लाभ नाही.

४०. अपीलकर्त्याने दोन अधिकाऱ्यांचा हवाला दिला आहे, कि ज्यात अशा अनुदानावर निर्बंध असलेल्या इतर कायद्यामध्ये जामीन मंजूर करण्यासाठी साठी खटल्यातील मोठा विलंब हा आधार असल्याचे म्हटले गेले होते. शाहीन कल्याण असोसिएशन विरुद्ध युनियन ऑफ इंडिइतर अँड अदर्स [(१९९६) 2 एस. सी. सी. ६१६] आणि अँजेला हरीश सोनटक्के विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य [(२०२१) ३ एस. सी. सी. ७२३] हे निर्णय ह्या कोर्टाचे आहेत. परंतु इतर प्रत्येक प्रकरणाचा निर्णय हा त्याच्या तत्थ्यावर संबंध आहे, आम्हीआमच्या समोर

उघड केलेल्या सामग्रीची तपासणी केली आहे आणि त्या प्रकरणात १९६७ च्या कायद्याचे कलम ४३ डी (५) च्या संदर्भात आमचे निष्कर्ष दिले आहेत.

४१. १९६७ च्या कायद्याचे कलम ४३ डी (५) हे अपीलकर्त्याच्या बाबतीत लागू होणार नाही असे एकदा आपल्याला आढळून आले की, १९६७ च्या कायद्याच्या कलम १३ अंतर्गत तिच्यावर केलेल्या आरोपाच्या संदर्भात आणि १८६०च्या संहितेच्या तरतुदींखालील इतर गुन्ह्यांच्या संबंध ज्याचे आपण आधी वर्णन केले आहे, आपण अपीलकर्त्याच्या प्रकरणाची तपासणी करावी लागेल. आम्ही आधीच सूचित केले आहे की ती विविध आजारांनी ग्रस्त असलेली, वयाने मोठी असलेली स्त्री आहे. आजार स्वतःच वैद्यकीय आधारावर जामीन देण्यासाठी पुरेसे गंभीर नसतील. परंतु आरोपपत्र तयार करण्यास होणारा विलंब, तिने घेतलेल्या नजरकैदेचा कालावधी, या टप्प्यावर या न्यायालयासमोर उपलब्ध असलेल्या साहित्यासह तिच्या विरोधातील आरोपांचे स्वरूप आणि तिचे वय आणि वैद्यकीय स्थिती यांचा एकत्रित परिणाम लक्षात घेता, आम्हाला असे वाटत नाही की विषय-प्रकरणात तिच्याविरुद्ध आरोपपत्र जारी झाल्यानंतर पुढील प्रसंभाविक प्रक्रिया प्रलंबित असताना तिला जामिनावर मुदतवाढ देण्याचा विशेषाधिकार नाकारला पाहिजे.

४२. आम्ही येथे पुन्हा सांगतो की, तिच्याविरोधातील आरोपांच्या स्वरूपाबाबतची आमची निरीक्षणे ही केवळ प्रथमदर्शनी मते आहेत आणि तिच्या अभियोग ची भविष्यातील दिशा आरोप निश्चित करण्यावर अवलंबून असेल आणि जर आरोप तयार केले गेले तर अभियोग तिच्या विरोधात

खटल्यात आणि तिच्या स्वतःच्या बचावासाठी पुरावा सादर करू शकतात. या निरीक्षणांसह, आम्ही आक्षेपार्ह निकाल बाजूला ठेवतो आणि विशेष न्यायालय योग्य आणि योग्य समजेल अशा अटींवर अपीलकर्त्याला जामिनावर सोडण्याचे निर्देश देतो परंतु अटींमध्ये खालील गोष्टींचा समावेश असेलः -

(अ) अपीलकर्ता विशेष न्यायालयाच्या परवानगीशिवाय महाराष्ट्र राज्य सोडू शकणार नाही. [२०२४] ४ एस. सी. आर.

(ब) अपीलकर्त्याने तिचा पारपत्र तिच्याकडे असल्यास, ती जामिनावर वाढलेल्या कालावधीदरम्यान विशेष न्यायालयात सादर करावा.

(क) अपीलकर्त्याने एन. आय. ए. च्या तपास अधिकाऱ्याला तिच्या जामिनावर वाढलेल्या कालावधीदरम्यान ती कुठे राहील याचा पत्ता कळवावा. (ड) अपीलकर्त्याने जामिनावर राहण्याच्या कालावधीत फक्त एकच मोबाइल क्रमांक वापरावा आणि एन. आय. ए. च्या तपास अधिकाऱ्याला तिचा मोबाइल क्रमांक कळवावा.

(ड) अपीलकर्त्याने तिचा मोबाइल फोन सक्रिय राहील आणि त्याच्यावर सर्वत्र आरोप ठेवण्यात येतील याचीही खात्री करावी. घड्याळ जेणेकरून ती जामिनावर वाढलेल्या संपूर्ण कालावधीत सतत उपलब्ध राहील.

(च) या कालावधीत, म्हणजे ती जामिनावर राहिलेल्या कालावधीत, अपीलकर्ता तिच्या मोबाईल फोनची स्थान स्थिती (जी. पी. एस.) दिवसातून चोवीस तास सक्रिय ठेवेल आणि तिचा फोन एन. आय. ए. च्या तपास अधिकाऱ्याशी जोडला

जाईल, जेणेकरून तो कोणत्याही वेळी, अपीलकर्त्यांचे नेमके ठिकाण ओळखू शकेल.

(छ) अपीलकर्ता जामिनावर असताना, ज्या पोलीस ठाण्याच्या अधिकारक्षेत्रात ती राहील त्या पोलीस ठाण्याच्या स्टेशन अधिकाऱ्याला दर पंधरवड्याला एकदा अहवाल देईल.

४३. यापैकी कोणत्याही अटींचे उल्लंघन झाल्यास किंवा विशेष न्यायालयाने स्वतंत्रपणे लादलेल्या इतर कोणत्याही अटींचे उल्लंघन झाल्यास, याचिकाकर्त्याला विशेष न्यायालयासमोर दिलेला जामीन रद्द करण्याची मागणी करणे हे या न्यायालयाला पुढील कोणताही संदर्भ न देता, अभियोग साठी खुले असेल.

४४. वरील अटींमध्ये अपीलास परवानगी आहे आणि फौजदारी किरकोळ याचिका क्रमांक १६६५३१/२०२३ देखील निकाली काढली जाईल.

४५. प्रलंबित असलेले अर्ज (असल्यास) निकाली काढले जातील.

शीर्षटीप तयार केलेलेः अंकित ग्यान

प्रकरणाचा निकालः अपीलाला अनुमती देण्यात आली.

.....

अस्वीकरण

या न्याय निर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/तीच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरिता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्याय निर्णय

हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकारिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाचा निष्पादन आणि अंमलबजावणी करिता वैध मानला जाईल.

.....